

IZR. TANÜGYI ÉRTESELTŐ

A szerkesztésért felelős: *Kornfeld Gyula.*

Megjelenik minden hó 1-én. — Kiadja az „Orsz. Izr. Tanító-egyesület.” — Előfizetési ár nem tagok számára egész évre 4 korona. — Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak **Györi Adolf** egyesületi pénztárhoz, VI. Eötvös-utca 6. szám, küldendők. Szerkesztőségi iroda: VII., Sip-utca 12. szám.

Tartalom: Egyetemes hitoktatási tanterv. Elnökségi jelentés. — Egyetemes hitoktatási tanterv. Hozzászólás. Irta *Szabó Adolf*. — A számtan tanításáról. Irta *Fischerné-Klein Etel*. — Pótindítvány. Irta *Vajda Miksa*. — Miniszteri rendelet. — Tárcsa Adatok a zsidóság jelenlegi helyzetéhez Németországban. Irta: *Dr. Csukási Manó*. — Egyesületi élet. — Könyvismeretetések. — Hírek isk. életéből. — Vegyesek. — Hirdetések.

Egyetemes hitoktatási tanterv.

Elnökségi jelentés.

Kezdetől fogva élénk érdeklődéssel kísértük a községkerületek képviselőinek egy egyetemes hitoktatási tanterv megállapítására irányuló mozgalmát. Nem egyszer figyelmeztettük mi is gyűléseinken és lapunkban felekezetünk vezetőit arra a zilaaltságra, mely ezen a téren országszerte uralkodik. nagy kárára a vallásos nevelésnek. Maga az eszme, hogy ezen az állapoton egy egységes tanterv által kell segíteni, ezt pedig országos ankett révén kell megteremteni, épen egyesületünkben vetődött fel és innen terjedt el felekezetünk vezetői közé. Egyesületünk történetében az 1882-től 1889-ig terjedő idő túlnyomó részben a hitoktatás ügyének megbeszélésére volt szánva. Az 1886. közgyűlé. csupán csak a hitoktatás kérdéseivel foglalkozott és megállapította azt a tantervet, melyet sok éven a pesti izr. hitközségben és sok vidéki községben sikerrel használtak is. Azóta sem engedték a kérdést teljesen elaludni, bár behatóan nem foglalkozhattunk vele.

Nagy érdeklődéssel vártuk tehát annak az Orsz. Bizottságnak a munkásságát, melyet a községkerületek képviselői e nagyfontosságú, felekezetünkre és felekezeti tanügyünkre nézve talán mindeneknél fontosabb kérdés megoldására összehívtak. Bizton reméltük, hogy e munkásságból részt juttatnak majd egyesületünknek és az ország zsidó tanítóóságának is. De a községkerületek megelégedtek avval, hogy egyesületünknek egy általunk megnevezett képviselőjét hívták be a Bizottságba. Beleegyeztünk ebbe is, mert számítottunk rá, hogy a tanterv végleges megállapítása előtt még módjában lesz egyesületünknek és a zsidó tanítóóságának a kérdés megoldásához véleményével hozzájárulni.

Az Orsz. Bizottság összeült és miután több tanácskozásban a követendő irányelveket megállapította, megbizta egyik tagját, a pesti izr. hitközség tanfelügyelőjét, dr. *Munkácsi* Bernát urat, hogy többek közreműködésével szerkessze meg a kívánt tantervet.

A tantervjavaslat megjelent és annak egy-egy példányát az Orsz. Bizottság minden tagja megkapta azzal a felszólítással, hogy véleményét egy hónapon belül küldje meg a javaslat szerkesztőjének. Megkapta a javaslatot e felszólítással együtt egyesületünk képviselője, *Csukási Fülöp* is, kinek alkotmányos, helyes érzékét dicséri, hogy a feladatot átruházta egyesületünkre, melyet a Bizottságban képviselt. Rögtön felismerte, hogy ez az egyetlen mód, mellyel az Orsz. Bizottság ama nagy hibáját, hogy e felekezetünk létre, a jövő generáció vallásos nevelésére mélyen kiható kérdésben a zsidó tanítóságot az őt jogosan és méltányosan megillető szerephez hivatalból nem juttatta, legalább némi-képen jóvá lehet tenni; felismerte, hogy ez a helyes mód az adott körülmények között, hogy egyesületünk és a zsidó tanítóság még ez ügyben annak lezárta előtt állást foglaljon és kötelességszerűen kivegye részét az őt első sorban érdeklő munkásságból.

Ezért vállaltuk köszönettel a *Csukási* részéről hozzánk átutalt feladatot, és mert mélyen meg voltunk győződve, hogy ezzel oly kötelességet teljesítettünk, mely szent hivatásunkból természetszerűleg folyik és mellyel felekezetünknek és a felekezeti tanügynek minden körülmény között tartoztunk.

Mielőtt a dolgok további alakulásáról jelentést teszünk, legyen szabad itt néhány általános érdekű megjegyzést tennünk, melyek egyszersmind sokat meg fognak magyarázni abból, ami az ügy további fejleményében feltűnt.

Tantervek, de különösen országos tantervek manapság már nem ilyen módon jönnek létre. Rég letűnt már az az idő, hogy tanterveket tanügyi adminisztrációra szánt hivatalokban az íróasztalnál szerkesztenek. Nem! köztudattá vált már, hála Istennek, hogy jó tantervek a gyakorlat emberei nélkül, tehát azok nélkül, kik hivatva vannak azt végrehajtani, annak holt betűibe életet lehelni, megalkotni nem lehet, nem szabad.

Nézzünk csak két példát a közelmúltból. A tanügyi kormány a népiskolák számára új tantervet akart törvénybe iktatni. Megbízta tehát az Országos Közoktatásügyi Tanácsot, melyben a tudomány férfiai és az elmélet nagymesterei mellett a gyakorlat emberei is ülnek egyenlő számmal, hogy készítse el a javaslatot. Ezt aztán megküldték hazánk három legnagyobb országos tanítóegyesületének: a Magyar Tanítók Országos Bizottságának, a római kath. tanítók országos egyesületének és a mi egyesületünknek. E három egyesületben azután a tanítók hetekig, hónapokig tanácskoztak, míg végre egy-egy részletekre terjedő munkálathatban kifejtették véleményüket, rámutattak a hibákra és beterjesztették tapasztalataikból leszűrt tanácsaikat, javaslataikat.

Igy tett egyesületünk is, és önérzettel hivatkozhatunk arra, hogy mikor azután a Közoktatásügyi Tanács a beterjesztett javaslatokat áttanulmányozta, a tanterv végleges megállapításánál nemcsak számos általunk javasolt részletjavítást, de néhány lényegbe vágó elvi változtatást is helyesnek ismert el és értékesített. Az így, a tanítóság összességének közreműködésével létrejött tanterv igényt tarthat majd arra, hogy a tanítóság a magáénak vallja, ez megfelel majd az iskola és az élet jelen szükségletének.

Vagy más példa. Budapest székesfőváros tanácsa most készül a saját iskolái számára a fővárosi szükségletnek megfelelő új népiskolai tantervet alkotni.

Az oktatásügyi tanácsos érdemes igazgatókat, képzett tanerőket rendelt be az oktatásügyi osztályba és ezekre bízta a nagyfontosságú feladat megoldását. És mikor a javaslat elkészült, szétküldte azt az összes tantestületekhez és *kötelességükké* tette, hogy bírálják azt meg; megjegyzéseiket, javaslataikat, kifogásaikat legjobb meggyőződésük szerint szabadon nyilvánítsák és így ki-ki hozzájáruljon tudásával é. tapasztalataival ahhoz, hogy az új tanterv jó, gyakorlati és a főváros sajátlagos szükségleteinek megfelelő legyen.

Ezek a példák, melyek a külföldön már rég egyedül helyesnek elismert módot követték, indítottak bennünket arra, hogy fővárosi kartársaink köréből a legképzettebb szakférfiakból álló bizottságot hívtunk egybe, melynek feladatává tettük, hogy a hitoktatási tantervjavaslatral foglalkozzék. Tanulmányozzák azt behatóan, tegyék meg észrevételeiket, de nemcsak negative, hanem ott, ahol hibákat, hiányokat észlelnek, adjanak tanácsot legjobb meggyőződésük szerint, hogy miképen lehetne e hibákat javítani, a hiányokat kipótolni. Egyszóval, járuljanak hozzá tudásukkal, szakképzettségükkel, elméleti és gyakorlati pedagógiai ismereteikkel, tapasztalataikkal, hogy e javaslatból egy minden tekintetben megfelelő, felekezeti sajátlagos helyzetét, az élet követelményeit és az iskolák viszonyait számbavevő, kitünő tanterv váljék.

Itt pedig, mielőtt tovább mennénk az események registrálásában, a legnagyobb dicséret hangján kell megemlékeznünk a bizottság eddigi működéséről. Minden egyes tagja lelkesedéssel végezte a reábízott munkát, alaposan és oly sokoldalú körültekintéssel és figyelemmel, hogy az egyes előadói munkálatok maguk is nagybecsű dolgozatok. A bizottság tanácskozásai pedig néhány hét alatt 11 ülés 3-4 órai tartammal tudományos viták voltak, melyeken minden elvi kérdés, de minden részletkérdés is a legnagyobb akribiával addig lett megbeszélve, míg a helyes eredmény mint egyhangú megállapodás nem jegeződött ki. Ennek az alaposágnak megfelelő az eddigi eredmény is, mely gánc. hibák felderítése é. polemia helyett, positiv javaslatokat tartalmaz, melyek a gyakorlat embereinek tapasztalataikból leszűrődött tanácsai.

De részt kívántunk juttatni a vidéki tanítóságnak is; a javaslat példányainak számához képest tehát, melyeket az Orsz. Iroda rendelkezésünkre bocsátott, felkértük a vidék legtekintélyesebb tantestületeit is, hogy véleményeiket terjesszék be hozzánk.

A bírálatokat, melyek eddig hozzánk érkeztek, áttettük ugyancsak e bizottsághoz azzal a kérelemmel, hogy ezekből és saját határozataiból alkosson egy oly összefoglaló memorandumot, mely a zsidó tanítóságnak e kérdésben nyilvánított közvéleményét tükröztesse vissza. Ezt a memorandumot fogjuk az Orsz. Iroda révén beküldeni a tanterv végleges megállapítására kiküldött Országos Bizottsághoz, azzal a megnyugvással, hogy evvel oly fontos kötelességet teljesítettünk, legjobb tudásunk és meggyőződésünk szerint, az adott körülmények és viszonyok számbavételével, melynél fontosabb még kevés fordult elő egyesületünk történetében.

Ezzel jelentésünket már be is zárhatnók, ha egy oly zavaró incidensről nem kellene megemlékeznünk, mely szakhizottságunk munkáját egyidőre legalább majdnem megakasztotta. Annak ellenére, hogy ez incidensnek számos

személyes éle is van, jelentésünk e részében is minden személyes támadást, sőt személyes vonatkozást is kerülni igyekezünk majd.

Szakszabottségünk üléseinek jegyzőkönyveiből a legfontosabb határozatokat szemelvények alakjában közzétettük lapunk márciusi számában. Az egyik szemelvény hirt adott arról, hogy *Győri* Adolf pesti izr. vallástanárnak, a szakszabottség tagjának indítványára a bizottság a héber olvasás sikeres és intenzívebb tanítása érdekében számos pedagógiai okból, a tantervjavaslat rendelkezésével ellentétben, elhatározta, hogy a héber olvasásnak *a közös, nem felekezeti* iskolában nem az I-ső, hanem a II-ik osztályban való tanítását javasolja. E didaktikai vélemény, melynek már egész historikuma van, amelyre még később rátérünk, sehogysen tetszett a tantervjavaslat szerkesztőjének. De ahelyett, hogy a helyes utat választotta és annak idején, mikor e nézet az Országos Bizottság elé kerül majd, ott a saját véleményeért sikra szállt volna, latba vetette az ő hivatalos viszonyát, mint a pesti izr. hitközség tanfelügyelője a pesti izr. hitközség vallástanárával szemben, és a hitközség összes elemi iskolai hitoktatóihoz intézett hivatalos körlevélben az indítványozót nyilvánosan meghurcolta, véleményéért, annak szabad nyilvánításáért megtámadta.

Az ügynek személyes oldalát nem érintjük, bár az is közelről érdekel bennünket, mert az illető tagtársunk az általunk reáruházott megbízatás folytán nyilvánította véleményét. De van ennek az ügynek az egész tanítóságot érdeklő, elvi momentuma.

A tantervjavaslat szerkesztője ezzel merényletet követett el a szabad véleménynyilvánítás ellen, mihez nemesak neki, de senkinek e szabad országban joga nincs. Súlyosbítja még a dolgot az a körülmény, hogy a vélemény egy bírálatra felszólított bizottságban hangzott el és az ezen ügyben intézkedő Orsz. Iroda írásban vette tudomásul, hogy mi a véleményadás jogát e szakszabottságra ruháztuk.

Szabad országban élünk, hol törvényeink biztosítják a gondolat- és véleményszabadságot. De ha valakinek szüksége van erre, úgy a tanító az. Hivatásunk rögzös pályáján csak úgy érhetünk célt, ha meggyőződésünket szabadon követhetjük. Az a fontos cél, hogy a ránk bízott gyermekekből jellemes embereket neveljünk, kötelességünk ké teszi, hogy csak azt tanítsuk, azt hirdessük, ami szent meggyőződéssé vált bennünk. Amely tanító nem meggyőződése szerint tanít, nem meggyőződésének egyedül ható erejével alakítja a gyermekek jellemét, azt be se szabadna eresztetni az iskolába; az ott csak ront és nem épít. Minden tudásunknak, minden tapasztalatunknak meggyőződéssé kell válnia, ha nehéz feladatunkat sikerrel megoldani, ha célunkat elérni akarjuk. Meggyőződésünk ereje a leghatalmasabb fegyverünk, annak szabad nyilvánítása törvénybiztosította emberi jogunk, melyet meggátolni, melyért megtámadni bennünket senkinek sincs joga. Még ha olyan tanító is akadna, ki meggyőződésével tévutra tévedt volna, azt is csak legfőlebb fegyelmi úton lehet arra bírni, hogy a konzekvenciákat vonja le belőle.

Ebbe az eleven jogba vágott a tantervjavaslat szerkesztője, midőn bizottságunk egyik tagját meggyőződésének szabad nyilvánítása miatt megtámadta.

De nézzük csak közelebbről magát az inkriminált didaktikai véleményt, melyről dr. *Munkácsi* Bernát úr jelzett körlevelében úgy szól, hogy az „*a hitoktatói állással össze nem egyeztethető, mert a zsidó vallásos érzést mélyen háborítja*“ és tovább, hogy „*alapjában támadja meg vallásoktatásunkat.*“ Ez indokolatlan, ijesztően túlzó felfogással szemben, hadd szóljanak a tények. A 80-as évek elején a pesti izr. hitközség és annak nagytudományu titkára, a tanügynek akkori vezetője, dr. *Goldziher* Ignác felkérte egyesületünket és a hitközség szolgálatában álló néhány tanférfit, hogy egy oly hitoktatási tanterv megszerkesztésében működjenek közre, melyet a hitközség kötelezőleg fogadhatna el. A munkálatok egészen 1886-ig folytak, amikor a tanterv el is készült. *Goldziher* dr. úr a külföldi zsidó hitközségek tanügyéről is kért be mindenhonnan jelentéseket és ezek beérkezte után *Csukási* Fülöp 1882-ben „*A zsidó hitoktatás hazánkban és külföldön*“ címmel egy tájékoztató füzetet írt, melyben először pendítette meg a héber olvasásnak didaktikai okokból az elemi I. osztályból a II.-ba való áthelyezését, a közös, nem felekezeti iskolákra nézve.

E könyvecske megjelenése után boldogemlékü *Hochmuth* Ábrahám veszprémi főrabbi és az ottani iskola igazgatója, a rabbiszeminárium vezérlőbizottságának akkori elnöke, *Csukásihoz* egy hosszabb levelet írt, melyből a következő, ez ügyre vonatkozó passzusokat idézzük:*)

„Hogy már az I. vagy a II. elemi osztályban 2 tanóra mellett a héberolvasás- s imafordításban oktassák a tanulókat, azt didaktikai ellenesnek tartom. Ámbár ezen módszer dívik az izr. iskolákban, hogy a tanulók egyszerre kezdik a magyar és héber olvasást — néhol még a németet is — én azt célszerűtlennek s kinzásnak tartom. A tanulók tudják előbb az anyanyelvet olvasni. Ha ez meg van, a tanulók egy hónap alatt tanulhatják az idegen nyelv olvasását. A veszprémi izr. iskolában az első tanév utolsó két hónapjában hozzáfogunk a héber olvasáshoz és elérjük a célt. A német olvasás csak a II. tanév II. felében kerül sorra.

Tehát nemcsak elméletből, hanem a tapasztalatból szólok. Mire is fogná előbb azt a két órát az első két osztályban fordítani? A bibliai történetre vagy a hit- erkölestanra? A rövid imákat, vagy a *ברכות*-t lehet magyar betűkkel betanulni. *A héber olvasás pedig halasztassék el a III. és IV. osztályra, ahol könnyen s erőltetés nélkül tanulhatják.*“

Veszprém, 1882. április 8-án.

Hochmuth Ábrahám.

De *Csukási* e véleményét még két más, a hitoktatás kérdéseit tárgyaló füzetben hirdette és nem egy helyütt talált visszhangra. Előadta egyebek között e véleményét egy előadás keretében a pesti izr. hitoktatók egy összülésén 1888-ban, melyen dr. *Goldziher* Ignác ur elnökölt és melyen dr. *Bacher* Vilmos is jelen volt, és sem a nagynevü elnök, sem a rabbiszeminárium tudós tanára nem ütköztek meg e nézetten. De előadta e nézetet *Csukási* Fülöp a mult évben magában a hitoktatás tantervének megállapítására kiküldött Orsz. Bizottságban is, melyben kevés kivétellel csupa rabbi ült, és senki sem — még az ott jelen volt dr. *Munkácsi* sem — támadta meg e meggyőződéséért, senki sem mondta ezért állására méltatlannak.

*) Megjelent az „Izr. Tanügyi Értesítő“ XIV. (1889.) évfolyam 7. számában, 117. old. A levél eredetije *Csukási* Fülöp birtokában van.

De a tantervjavaslat szerkesztője a közölt jegyzőkönyvi szemelvényből csak a határozatot vette ki, az indokolással nem is törődött. Az indítványozónak és a bizottságnak eszéágában sem volt, hogy evvel „*vallásoktatásunk eredményességét az összes további fokokon gyöngítse,*“ ellenkezőleg oly didaktikai nézetet vallott, mellyel *a héber olvasás tanítását intenzivebbé, sikeressé kívánta tenni.* De nem akarjuk itt az indítványozó é. a bizottság okadatolását ismételtén kifejtteni, megteszi azt majd a bizottság összefoglaló memorandumában. Itt csak tényeket kívántunk regisztrálni és minden alaptalan támadás ellenére kimutatni, ami talán felesleges is, hogy az indítványozó és a bizottság szándékának tisztasága és lelkes ügyszeretete minden kétségen felül áll.

Végül még egyet. A jelzett körlevél még egyesületünk és az általa kiküldött szakbizottság illetékességéről is szól igaz, hogy érthetetlen tévedéssel, legtöbbszörre vonatkozással a pesti izr. hitközség vallásoktatási tantervére, annak ellenére, hogy nem arról, hanem az *egyetemes* hitoktatási tantervjavaslatról van ez idő szerint szó.

Egyesületünk már alapításakor alapszabályaink világos rendelkezései szerint elsősorban azért alakult, hogy „*a hazai izr. tanügyet fejlessze,*“ „*evégből megállapítsa a héber és egyéb vallástani tantárgyak tanítási módját.*“

Nemesak az ügy természetéből folyó jogunk, hanem kötelességünk is, hogy foglalkozzunk egy oly tantervvel, mely hivatva van az egész országban, esetleg évtizedekre, a hitoktatást irányítani, a zsidó tanítóóság munkájának alapjául szolgálni. Oly kötelesség ez, melynek minden külső felszólítás nélkül is eleget tettünk volna, mint ahogy eleget tettünk annak a múltban is, valahányszor alkalom nyílt erre. Nem is hihetjük, hogy valaki e jogunkat és a közreműködésre való illetékességünket komolyan kétségbe vonhatná.

Egyesületünk országos jellegű és mint ilyen, nemesak a vidéki iskoláknak, de a fővárosi tanügynek fejlesztése is kötelessége. Lapunk, egyesületünk története tanúságot tesznek arról, hogy e kötelességnek is mindenkor eleget tettünk. E jelentés keretében is említést tettünk arról, hogy épen egyesületünk működött közre, hogy a pesti izr. hitközség vallásoktatásának az akkori viszonyoknak megfelelő tanterve létrejöjjön. Egyebek között utalhatunk arra is, hogy a mi javaslatunkra tömörültek a pesti hitoktatók testületé, létesítette a pesti hitközség a héber iskolákat, eszközölte ki a hittani osztályzatok érvényességét stb.

Ismerjük a pesti izr. hitközség érdemes előljáróságának nemes intencióit. A hitközség vezetősége, mely egyesületünket minden időben erkölcsileg és anyagilag támogatta, épügy elismeri egyesületünk illetékességét a felekezeti tanügy minden kérdésében, mint ahogy dicsérettel elismerték azt mindenkor a tanügyi hatóságok és a tanügyi kormány.

És most, midőn a tagtársainknak és az illetékes köröknek tájékoztatására szolgáló jelentésünket befejezzük, csak egy szavunk van még: lelkesedéssel, ügyszeretettel és tőlünk telhető buzgalommal dolgoztunk eddig is felekezeti tanügyünk fejlesztésén, dolgozni fogunk ezentul is legjobb meggyőződésünk szerint, csak azon egy cél által vezéreltetve, hogy munkásságunkkal felekezetünknek és hazánknak szolgáljunk.

Kivonat a jegyzőkönyvekből.

A VII. jegyzőkönyvből. 1905. febr. 28 án . . Napirenden van a közös polgári leányiskolák tanterve. Előadó: Révai Miksa. Révai Miksa előadása és az annak kapcsán keletkezett mélyreható és hosszas vita után a bizottság a következőkben állapodott meg: A történeti tananyagban az egyes osztályokban a tantervjavaslat szerint való beosztása helyes ugyan, de szükséges, hogy a fiúiskolának történeti tananyaga olyan bibliai és későbbi történeti elbeszélésekkel is kiegészítessék, melyekből nyilvánvaló a zsidó nő családi és társadalmi munkásságának kiváló befolyása a zsidó nép vallásos életének kialakulására.

A liturgiai anyag is úgy volna kiszabandó, hogy fokozatosan csak azok az imák veendők, amelyek először a nőt a közös istentiszteleteken való részvételre képesítik, tehát első sorban a szombati és ünnepi tefillák, tóraolvasás rendje, hallél, másodsor azok, melyekkel családi otthonában áhitatos érzületének kielégítésére imádkozhatik (mosakodás, étkezés, lefekvés, háziasszonyi munkásságával kapcsolatos benedikciók) és végül azok az imák, melyeknek begyakorlásával és imádkoztatásával, mint anya, kis gyermekét fogja vallásosságra nevelni.

Nem helyesli a bizottság az imák szó szerinti fordítását, mint hiábavaló munkát, fölöslegesnek tartja; a szöveg megértéséhez elegendőnek tartja, ha a növendék nagyobb áttekintésben felfogta annak tartalmát és annak alapján arra neveljük, hogy imádkozva héber nyelven, kielégítést nyerjen vallásos szükséglete.

Fontosnak tartja a bizottság, hogy a leányok kezébe adassék az egész szentírás és némely apokrif könyveknek magyar fordítása bő szemelvényekben, kiegészítve még a Misna valláserköcsi tanításaival (Pirké aboth stb.), hogy különösen a IV. osztályban és kint az életben olvasókönyve legyen, természetesen a közlendő, illetve az olvasandó szemelvények sorában semmi olyan részletek helyet nem kaphatnak, amelyek nincsenek közvetlenül és szorosan a vallásos képzés szolgálatában és legfeljebb csak történeti, archeologiai, theologiai szempontból kelthetnek érdeklődést, (áldozatok, áldás és átokfejezet, harcok).

Egyetemes hitoktatási tanterv.

Hozzászólás.

Csak rövidke hozzászólásra kérek engedélyt. Bátorságot erre az a körülmény ad, hogy én is zsidó tanító vagyok, meg hogy ez idő szerint nincs a zsidó iskolának fontosabb, helyesebben égetőbb ügye, mint a vallásoktatás. A községkerületeknek és az Orsz. Irodának valóban elévülhetlen érdeme, hogy a zsidó iskola e legsürgősebb megoldást igénylő ügyét dülőre akarják juttatni. De, mert sürgős, abból nem következik, hogy sürgetve is kelljen e nehéz, nagy megfontolást, óriási körütekintést igénylő kérdést elintézni. Itt is beválí az arany szabály: „lassan járj, tovább érsz.“ Valóban nem tudom tehát megmagyarázni, miért hogy e nemes célt megvalósító nagy horderejű ügy megvitatására nem szánunk több időt, s hogy miért nincs az nagyobb nyilvánosságunk átadva? Közönyösségnek nem nevezhetem az okot, hisz ennek ellentmond maga az intenció fölületességnek sem, mert a községkerületek programjában jó ideje ott szerepel már a tárgy rabbijaink is jó ideje foglalkoznak vele, csak mi, az országnak zsidó tanítói nem jutottunk idáig ahhoz, hogy tapasztalatainkat, pedagógiai tudásunkat latba vessük egy olyan mélyreható munkálat életbeléptetésénél, melynek a tanítóság szakszerű munkássága nélkül nem volna szabad életbelépnie, mert hiszen, Isten tudja, hány generáció vallás-erköcsi érzülete sínylené azt meg, ha az félmunka eredménye leszen. Nincs mit tagadnom, tájékozatlanságomban egyesületünk vezetőségének hibájául róttam fel, hogy egy korszakalkotó munkában nem juttat részt tagjainak, akik dolgozni szeretnének s talán tudnának is. De Értesítőnk legutóbbi száma más felfogást érlelt meg bennem. Meggyőződtem ugyanis, hogy az elnökség megtette kötelességét s befolyását latba vetette

a célból, hogy a tanítók is részt kérhessenek e munkában, mert azt — követelni volna egyébként jogunk. Bocsánatot kérek tehát, hogy gondolatban mulasztással vádoltam az Elnökséget; ime visszavonom azt, sőt az egyesület összes tagjainak nézetét vélem tolmácsolni, midőn köszönetünket fejezzük ki, hogy ezt megtörténni nem hagyta.

Ezzel azonban még nincs vége. Örömet zavarja néhány körülmény, melyre itt rámutatni bátorodom. Az elnökség ugyanis 31 tantestületnek küldötte meg a tervezetet azzal, hogy legkésőbb március 15-ig formulázott javaslataikat beterjesszék. Bocsánatot, de bár nem vagyok hivatva az illető testületek nevében szólani, már csak azért se, mert mi itt nem vagyunk köztük, de két-három heti idő talán még sem elég arra, hogy ily nagy felelősségű, a zsidó iskola egész jövőjére kiható ügyben meggondolt, megokolt véleményt mondjanak. A rabbik testülete már, ha jól tudom, egy esztendeje foglalkozik e tervvel, a tanítók csak egy havi időt kapnak rá. Hol itt az igazság s hol itt az észszerűség? Meggondolhatta volna a bizottság jobban, hogy mit tesz, s nagyobb határidőt adhatott volna a tanítóságnak arra, hogy ily ügyben nézeteket cseréljen, ítéleteket alkosson, szóval kiforrott megállapodásra jusson. Arra kérném tehát a t. Elnökséget, méltóztassék oda hatni, hogy a határidő kitolassék, hogy idő és alkalom adassék az ország zsidó tanítóságának arra, hogy legalább *megismerhesse* a tervezetet, s ne lépjenek meg bennünket az elfogadott, s tehát kötelező tantervvel, amely rólunk, de nélkülünk szól.

Eddig még alkalmunk se volt s tán nem is lesz megismerni a tervezetet. Igen helyes intézkedés az, hogy 31, az országnak bizonyosan legtekintélyesebb, legképzetebb testülete megkapta a tervezetet; jogunk van föltételezni azt, hogy amennyire a rövidebb szabott idő majd engedi, lázas buzgalommal neki esnek majd a tervezet tanulmányozásának, hogy méltók maradjanak kitűnő hírnevükre. Ez mindenképen helyes tehát. De szerény véleményemet nem tudom elfojtani, hangot adok tehát neki s tiszteletteljes bizalommal kérdelem: miért nincs közölve az a tervezet egyesületi lapunkban is? Két szempont teszi megokolttá e kérésemet. Először, mert föltételezhető mindnyájunkról, hogy érdeklődéssel, figyelemmel foglalkoznánk vele, s őszintén megköszönnénk a szerkesztőségnek azt, hogy a zsidó tanítók szaktudását, szellemét ilyen komoly s tartalmas tárggyal foglalkoztatja; másodsor pedig szükséges volna a közzététel s a hozzászólásnak való tág tér nyitása azért, mert: több szem többet lát, s mert egy falusi tanító is talán tudna életrevaló eszmével hozzájárulni a közös, mindnyájunkra nézve oly fontos ügy megteremtéséhez. Olvasom a titkár úrnak „zárószámadásaink“ c. vezető cikkében, hogy az Értesítő kiadásai tekintetében a f. évre csak a rendes költségek irányoztattak elő, „minthogy előreláthatólag a múlt év ívbőségére az idén nem lesz szükség.“ — Az ok szerű takarékoságnak természetesen mindnyájan hívei vagyunk, de viszont ott, ahol nem szabad takarékoskodni, kár hármlik ránk a takarékoságból. Ilyen túlkiadásra, mely abból származnék, ha a tervezet mellékletképen közöltetett volna, azt hiszem, szívesen megadná mindenki a fölmentvényt. Nagy érdeme volna a t. Elnökségnek az, ha e kérésünk teljesítenék.

Szabó Adolf.

Szerkesztői megjegyzés. Érdeklődő kartársunk felszólalása alkalmat ad nekünk arra, hogy tagjainkat ehelyütt két dologról felvilágosítsuk: A tantervjavaslatot elnökségünk már megjelenésekor le akarta nyomtatni Értesítőnkben mellékletképen. De az Orsz. Iroda ebbe nem egyezett bele, mert a javaslatot kéziratnak tekinti, melyet tulajdonképen csak a kongresszus tagjainak küldött meg.

A zárós határidőt már kezdettől fogva mi is rövidnek tartottuk. De ebben is az Orsz. Iroda sürgetésének engedtünk. Midőn *Csukási Fülöp*, ki a kongresszuson egyesületünk képviselőjeként vett részt, a tantervjavaslatot megkapta, véleményének beterjesztésére január 20-dika volt határidőül megjelölve Kérésünkre azután az Orsz. Iroda egy havi halasztást adott. Hogy pedig vidéki tagjaink is foglalkozzanak a javaslattal, szíves volt a rendelkezésére

még fenmaradt — vagy negyven példányt — nekünk megküldeni, de levélben azóta figyelmeztetett bennünket, hogy véleményünk beterjesztésére az utolsó határidő március 15-dike, minthogy a kongresszus minden más tagja már beküldte bírálatát. Mindazonáltal még most sem késtek el a bíráló megjegyzések, mert a mi szakbizottságunk sem végezhette be ez ideig tanácskozásait.

A számtan tanításáról és más egyébről.

Hozzászólás.

Sasvári Béla úr értekezését olvasva, egy állítása ragadta meg különösen figyelmemet; nem minthogyha újat hallottam volna, hanem mert ugyanez engem is többször foglalkoztatott, t. i. hogy a számolás tanítása nehezebben megy most, mint régen. Ebbeli véleményét osztom S. B. úrnak; de a főokát nem az asszimilációban, sem pedig a létért való küzdelemben látom, hiszen az utóbbi még edzőleg hat, hanem igenis az egy-két gyermek rendszer meghonosodásában és a régi jó zsidó szellem kihalásában, mely áldásnak tekintette a gyermeket.

Fenti állításom és a számolás közötti összefüggést talán különösnek fogják találni; de megvilágítva kissé a dolgot, azt hiszem lesz, aki nekem ad igazat.

Azt, amit most mondandó vagyok, nem ehelyütt és nem nekünk tanítóknak kellene elmondani, hanem egy nálamnál hivatottab egyénnek országot járó lapokban, s bizonyára több és közvetlenebb hasznát látnók, mint midőn heteken, havakon át a meddő közjogi politika üres szalmáját eséplik.

Van e dolognak számtalan káros kinövése és következménye; de én csak annyiból akarok vele foglalkozni, amennyiben a gyermekekre, illetve az iskolára hátrányos.

Nézzük tehát, hogyan is volt az régente. Népes volt a család, egész héten nagy sürgés-forgás volt a háznál, s a munkából a gyermekeknek is ki kellett venniök a maguk részét. Elküldték nem ritkán már a 3—4 éves gyermeket, ha csak beszélni tudott, hogy hozzon ezt vagy azt; a másikat üzleti megbizással küldte az apa egyik vagy másik vevőjéhez, s nem ritkán ki is kapott, ha megbizását nem jól teljesítette, vagy a mondattakat jól meg nem jegyezte. És ez megtörtént a legjobbmódú szülő gyermekével is. Hát még hányszor kellett sikra szállania a gyermeknek, hogy a maga igazát védje, ha kisebb vagy nagyobb testvérei valamiből többet tulajdonítottak el, mint amennyi őket megillette volna.

Így megedződve került a 6 éves nebuló az iskolába, magával hozván már egy kis alapot az élet iskolájából. Volt már helyes fogalma a kicsinyről és nagyról, a többről és kevesebbről.

De mit látunk ma? Amint a gyermek a világra jött, mankót állítanak melléje, amely azután megmarad mellette, míg nem pelyhedzik a bajusza, vagy fel nem veszi az első hosszú ruhát. Annyit tesz, vesz körülötte az anya, a dada, az egész ház, hogy igazán nem marad a házban sem hely, sem idő, se kéz, mely még egy másikkal is foglalkozhatna. Így éri el 2—3. évét, mely idő alatt basáskodik az egész ház felett. Ha sír, Isten ments! akkor a mellette álló mankó, a dada, kikap, mert az egyetlennek sirnia nem szabad, ha mindjárt kedve is volna reá.

Ekkor megérkezik egy bünbak, a teremtmények legszerencsétlenebb fajtájából, egy bonne képében. E rendesen minden műveltséget nélkülöző teremtésnek lelke telve diszharmonióval, mert hazájában nem akarván dolgozni, eljön Magyarországra kisasszonynak és itt átszenvedi a családok egész láncolatát. Ez az alak követi ezentúl a gyermeket árnyként, úgy, hogy egy valamire való gyermekesínyt sem követhet el, ha csak a „Fräulein“-ra nem ölti ki a nyelvét.

*

ami aztán okosság számba is megy. Ez végez helyette mindent, a legkisebb darab játékszert is kezébe adja, ez nyeli le a mama dorgatóriumát, ha talán a kis játékhercegnek vagy hercegnőnek sírni méltóztatik.

Kérdem tehát, hogy hol, mikor és hogyan fejlődjék a gyermek gondolkodó tehetsége, vagy amire az életben annyiszor szükség van, kötelességtudása.

Talán mikor óraszámra kell mérnie az utcát, a rendesen rosszkedvű *bonne* kíséretében, aki csak arra hívja fel a figyelmét, hogy „*schön grüssen*“! Ezek a séták valóságos torturák a gyermekre nézve.

Ha a *bonne*-k valamelyest olvasni tudnak, a baj még rosszabb, mert akkor estendén óraszámra meséket olvasnak fel, nem tudva distingválni sem a milyenség, sem a mennyiség tekintetében; ha erre egy álmatlan éjszaka következik, a gyenge gyermek fantáziájának túlfeszítése folytán, jön az orvos és megállapítja, hogy a kicsike bizonyára sokat vaesorázott. Erre aztán szeretetből megvonják tőle még az ételt is. Hát nem jobb lenne, ha ehelyett, régi jó szokás szerint, több-kisebb testvérével papírdarabkákkal boltósdit játszanék; vagy, ments isten! a legrosszabbtól! hajba kapnának, hogy „te elvetted két golyómat, mert csak három van, és öt volt.“ Vagy gondolkoznának, hogy holnapra milyen tankönyvet vagy egyebet kell elvinni az iskolába. Erre azonban ügyet se vet, ez a kisasszony dolga, s ha másnap valami hiányzik, egész helyesen vél védekezni, midőn azt mondja „Kérem, a *Fräulein* nem tette a táskámba.“ Ha most a nebuló ezért dorgatóriumot kap, úgy odahaza a mamától is kikap valaki a bűnbak, a szegény *bonne*.

Így van ez a jó jövedelmű kisvárosi kereskedőnél, az ügyvédnél, az orvosnál s ezt igyekszik utánozni a kishivatalnok, a kereskedői alkalmazott is, aki ha nem szerezhethet egy költséges „bűnbakot“, úgy szerez egy olesóbbat, egy gyermekdeák vagy egy eseléd képében, aki mindent végez és gondolkodik a gyermek helyett, mert hát a gyermektől, az egyetlenről, követelni valamit ez barbárság!

Ezt látjuk, kérem, mindenhol, s ahol nem ilyenek a viszonyok, ott nem a szegénység, hanem már a nyomor van. Ezeknek a szülőknek a gyermekei még rosszabbul nőnek fel, mint a burján, mert annak bőven jut ki a jó Isten napjából és levegőjéből; de ezek megsínylik a rossz lakás és élelmezési viszonyokat, s hozzá még itt rendesen van kis testvérke is elég, akivel lehetne játszani, de télen nincs hol.

A fent elsoroltakban látom én az okát annak, hogy oly nehezen megy a számtannak, de egyébnek a tanítása is, amihez logikus gondolkozás és a figyelem fixirozása szükséges, mert ezek a nagyon nevelt gyermekek egy nagy adag ügyefogyottságot hoznak fel az iskolába.

Számolva a fenti körülménnyel, szerény véleményem szerint, a számtan tanításánál ne igyekezzünk *gyors*, hanem *biztos* számolást elérni.

Azért nem tartom szükségesnek még a harmadik osztályban sem az egyszeregy hemagolását, hanem ezt az időt inkább a számolás tudatos gyakorlására fordítsuk, folyton ügyelve arra, hogy a gyermek helyesen, önállóan gondolkodjék és következtessen. Sohase mulasszuk el, hogy a gyermek, mielőtt akár írásbeli, akár szóbeli példát oldana meg, a megoldás világos képletét állítsa fel, mely képletet lelki szemével úgyszólván látni megtanulja. *Szemléltessünk* különösen az első osztályban; de ne csak a számológépen, mert ez csak elvont mennyiségeknél vagy gömbölyű tárgyakkal alkalmas; hanem rajzoltassuk le a példákban előforduló tárgyak körvonalait magával a gyermekkel, ez leköti az egész osztály figyelmét és elég közvetlen. Ezt úgy értem, hogy a gyermek mihamarabb megtanulja részint a beszéd- és értelemgyakorlat, részint az írástanítás menetén az egyszerű tárgyak alakjait és ezek körvonalait s így fogja tudni p. o. a fát álló vonallal, a palavesszőt fekvő vonallal, a koronát és fillért kisebb és nagyobb körrel jelölni és ezeket úgy rajzolja le,

amint a feladatban előfordulnak s azután eszeleksi velök azt, amit a megoldás kíván. Elvesz belőlök, vagy hozzá rajzol; a tárgyakat olyan helyzetbe rajzolja, amint a feladat kívánja. Azután megszámlálva a szemlélt ténnyt, az eredményt biztosan é. tudatosan kimondja. Pl. 3 sor fa,

mindenikben van 4 4, ezt így ábrázolja $\begin{array}{c} \text{IIII} \\ \text{IIII} \\ \text{IIII} \end{array}$ Így látja, miként keletkezik a 12.

Nem mulasztom el azonban fordítva is csinálni. Mikor a gyermek már kiszámította a feladatot, nem elégszem meg az eredménnyel, hanem bizonyítási eljárást rendelék el rajzolás által. Milyen öröm sugárzik a nebuló arcáról, ha látja, hogy jól számolt. Ezt persze csak az I. osztályban lehet é. kell megtennünk; de a képlet felállítását mindig kívánjuk meg.

A IV osztályban már érkezettnek látom az időt az egyszeregy be-magolására, mert ekkor már tanulja meg a gyermek gyorsabban kimondani, amit eddig már megértett é. megtanult.

Itt már inkább erre fordítsunk szerény véleményem szerint több időt, mint holmi ál- és vegye. törtek tanítására, mert itt már fontossággal bír a gyors számolás elsajátítása nem egy gyermek már innen kilép az életbe, ahol szüksége lesz reá. De ha felsőbb iskolába lép, sem lesz baj, ha nem tudja a számok oszthatóságának szabályait, ezeket itt majd megtanulja; de hátrányára lesz, ha egyszerű dolgokat nem tud elég gyorsan é. helyesen megoldani.

A többi osztályban azonban csak folyton arra törekedjünk és azon munkálkodjunk, hogy a gyermek tanuljon meg helyesen gondolkodni és gondolkodás útján önmagát kíségeteni; azaz, ha nem tudja mennyi 8×6 , tudjon magán segíteni akként, hogy rögtön találja meg az 5×6 -ot vagy 6×6 -ot, mert ezt többnyire megjegyzik. Szóval tanítsuk meg gondolkodni é. a legegyszerűbb helyen a gondolat fonalát felvenni.

Ezt persze csak folytonos és türelmes munka által érhetjük el, különösen a gyengébbeknél.

Végül megjegyzem még, hogy az egyszeregyét sem hagyom ki teljesen a munkatervemből, mert minden egyes szám tanításánál elkészítetem a megfelelő sorozatot magával a gyermekkel. Kezdetben így:

$$\begin{array}{lll} 1 \times 1 & 1 \times 2 & 1 \times 3 \\ 2 \times 1 = & 2 \times 2 & 2 \times 3 \\ 3 \times 1 = & 3 \times 2 & \\ 4 \times 1 = & & \\ 5 \times 1 = & & \\ 6 \times 1 = & & \end{array}$$

Később az egészet csak szóbelileg adom fel házi feladatul, mert én nem vagyok ellensége a célszerű házi feladatoknak, a kötelességtudás fejlesztése céljából.

Ezekben kívántam volna hozzászólni részben S. B. tagtársunk cikkéhez, részben általánosan a számtan tanításához. A példatárakat illetőleg az a megjegyzésem, hogy minden tankönyv csak úgy jó, ha jól használják. Így a legjobb példatár is csak úgy felelhet meg, ha a tanító figyelemmel válogatja ki belőle a jót és a viszonyoknak megfelelőt.

Zenta.

Fischerné-Klein Etel.

Pótindítvány kiadványaink érdekében.

Azt tartom, hogy egyesületünk kiadványainak ügye mindnyájunknak közös ügye; de nemcsak anyagi oldalát tekintve, hanem még inkább erkölcsi szempontból. Éme állításom bizonyítására, úgy vélem, felesleges minden szószaporítás; mert meggyőződésem az, hogy az egyesület minden egyes tagja, ki az

**

egyesület erkölcsi reputációját szíven viseli, állításom megdönthetetlen igazságát elismeri. Amint pedig ez áll, úgy áll az is, hogy mindnyájunknak erkölcsi kötelessége odahatni és oda törekedni, hogy kiadványaink, melyek egyesületünk cégére alatt kerülnek a piacra, oly külső mezben, oly belső tartalommal jelenjenek meg, mely egy ilyen erkölcsi testület dekorumának teljesen megfelel.

Ebből kifolyólag első sorban arra kell ügyelnünk, hogy kiadványaink minden újabb kiadásban az alaki hibáktól megtisztulva kerüljenek ki a sajtó alól; no meg a sajtóhibák eltüntetéséről is gondoskodjunk. Hisz a gyermekek kezébe való könyvekről van szó és már rég elismert igazság, hogy: „*Für die Jugend ist das Beste gut genug.*“ De azt is tudja minden gyakorlati tanító, hogy mennyi bosszúságot okoznak kivált az olvasókönyvben elforduló sajtóhibák és mennyire hátrányosak ezek az olvasás és a helyesírás gyakorlására nézve. E bajon segítenünk kell tehát de ennek gyökeres orvoslására nem elegendő egy bizottság kiküldése, mint azt *Dőri S. Zsigmond* tagtársunk indítványozta (l. az *Értesítő* utolsó számát 73. a), hanem valamennyi érdekeltnek a közreműködése szükséges, más szóval, mindazoknak a kartársaknak a közreműködése, kik kiadványainkat használják. Több szem többet lát és az a tanító, ki a könyvet egész éven át használja, inkább kitalálja annak hiányait, hibáit, mint az e célra kiküldött bizottság, mely esetleg néhány órán át böngész benne. *Dőri* tagtársunk indítványát azzal pótolom tehát, hogy mindannyian, kik egyesületünk kiadványait használják, ezentul ne érzjük be azzal, hogy a hibákat felfedezzük, hanem hozzuk azokat a vezetőség révén a szerzők tudomására, hogy egy újabb kiadásnál javítsa, eltüntesse azokat. Így aztán elérhetjük azt, hogy kiadványaink végre valahára alaki és sajtóhibák nélkül kerüljenek a gyermekek kezébe, ami tankönyvnek első és elengedhetetlen kelléke.

Indítványomhoz képest bátorodom is e cikkeszkével együtt egy az elnökséghez beadott jelentésben egy néhány alaki hibára rámutatni, melyekre a IV. oszt. számára írt *Barna* magyar olvasókönyvében használat közben bukkantam.

Vajda Miksa.

Miniszteri rendelet.

Egy adott esetből kifolyólag a miniszterium a következő rendeletet bocsátotta ki, mely különösen a hitközség és tanító közötti viszonyt precizirozza pontosan.

X. város hitközsége alapszabályokat készített, melyek ellen, de különösen az ugyanakkor elkészült „Fegyelmi szabályzat“ ellen az ottani izr. iskola tanítótestülete beadványban fordult a közoktatásügyi miniszteriumhoz, mely rendeletében teljesen a tanítóknak adott igazat. E rendeletet alább teljes szövegében közöljük, mert annak a fegyelmi ügyekre vonatkozó része közérdekű. Hadd okuljanak belőle mások is, különösen az oly hitközségi előljáróságok, kik nem akarnak tudomást venni arról a védelemről, melyben az országos törvények a tanítóságot részesítik.

M. kir. vallás- és közoktatásügyi Miniszter. 55900. szám.

X. város közönségének.

A városi tanácsnak a folyó évi április hó 30-án 6894. sz. a. kelt felterjesztése mellől az összes esatolt iratokat, valamint a . . . i izr. tanítóknak esatolmányaival együtt idezárt folyamodását a következők kapesán küldöm le a közönségnek további megfelelő eljárás végett.

A tanítóttestület panaszos beadványára külön intézkedésekre szükség nincsen, mert *a tanítók érdekei az alábbi intézkedések által kellőképen megóvat-*

nak. Értesitse a közönség a folyamodó hitközséget, hogy alapszabálytervezetét csak akkor fogom jóváhagyni, ha az alábbi kifogásolt szakaszokat megváltoztatja.

Kihagyandó a 29 §., mert beleütközik O. cs. és ap. kir. Felségének legfelsőbb kegyuri joga alapján a kir. kormány által gyakorolt főfelügyeleti jogba.

Kifogás alá esnek továbbá a 31. §. *a)* és *b)* pontjai is, melyek szerint a közgyűlés hatásköréhez tartozik a *hitközségi hivatalnokok elbocsátása*. A hitközségi alkalmazottak elbocsátása iránt a hitközség *ezek akarata ellenére nem intézkedhetik*. Mindennemű egyenetlenség elintézése, mely a hitközség és annak alkalmazottai között felmerül, hivatali elődömnök, az 1881. évi 1191. eln.-sz. a. kiadott körrendeletének megfelelően az illetékes felekezeti, vagy a közigazgatási hatásköréhez tartozik.

A 31. §. *b)* pontja pedig egészen törlendő. E pont szerint a közgyűlés hatásköréhez tartozik a *tanítók elbocsátása, vagy nyugdíjazása. Ez az intézkedés törvényellenes*, de azonkívül ellentétben is van az alapszabályok 141. §.-ával, mely szerint, ha a tanító ellen fegyelmi vizsgálat indításának szüksége forogna fenn, ugy ezt az előjáróság a kir. tanfelügyelő útján a közigazgatási bizottságnál kérelmezi, amely természetesen ily esetekben esetleg az elbocsátás kimondására is illetékes.

Az iratok mellett fekvő „Fegyelmi szabályzat“-ot ami illeti, a hitközség a maga részéről nem mutatta be azokat: a tanítóttestület azonban csatolta az alapszabályok ellen benyújtott panaszos beadványához. Amint a „Fegyelmi szabályzat“-ra vezetett záradékból kitűnik, ezt a szabályzatot a közgyűlés elfogadta. Ebben a fegyelmi szabályzatban a hitközségi hivatalnokokkal szemben a fegyelmi büntetések minden neme szerepel. Szóbeli és írásbeli intés, feddés, pénzbüntetés, felfüggesztés és ennek tartamára a fizetés beszüntetése, — továbbá a végleges elbocsátás is. Minderre vonatkozólag a hitközség azon a nézeten van, amint ezt a szabályzat 9. §-ában ki is mondja, hogy az kizárólag a hitközség belügyét képezi. Amyira belügynek tekinti a hitközség mindezt, hogy még csak szükségesnek sem tartotta, hogy a „Fegyelmi szabályzat“-ot alapszabályaival együtt bemutassa. *A hitközségnek ezen felfogása határozottan téves. A hitközség öt érdeklő ügyekben bíró nem lehet.* A hitközség, mint hatóság a hitközség alkalmazottait — *a tanítókat még itt is kivéve* — csupán feddésre ítélheti, de nem pénzbüntetésre, sem hivatalvesztésre.

Figyelmeztesse a közönség a hitközséget, hogy fegyelmi szabályzatát és alapszabályait a fentebb mondottakhoz alkalmazza, illetőleg ilyen értelemben módosítsa.

A 83. §. *d)* pontja, mely szerint az iskolaszék kijelölése alapján a közgyűlés választja a tanítót, szintén törlendő és e helyen az iskolaszék hatásköréről szóló 110—144. §§-okban *a tanítóválasztás jogát az iskolaszék hatáskörébe kell iktatni* és pedig lehetőleg azon elvek figyelembe vételével, melyek a községi iskolaszékek számára az 1902. évi 4246. sz. s. kelt rendelettel kiadott utasítás 63. §-ában foglaltatnak, mert ezen jog a felekezeti iskoláknál is és a községiéknél is általában az iskolaszéket illeti meg.

A 138. §. egészen törlendő, mert a *népiskolába járó tanulónak kizárása a népiskolákból a tankötelezettség fogalmával ellenkezik*.

A 142. §. pótlendő minden félreértés kikerülése végett azzal, hogy az iskolai felsőbbség alatt az itt érintett kérdésben a törvényhatósági közigazgatási bizottság értendő.

Törlendő végül az alapszabálytervezet 144. §-a, mert a hitközség csak olyan jogokat gyakorolhat a hitközség területén belül működő egyesületekkel szemben, amelyeket ezeknek az egyesületeknek az alapszabályai biztosítanak a hitközség számára.“ Budapest, 1904. július hó 16-án. A miniszter meghagyásából: *Molnár Viktor* s. k. min. tanácsos.

TÁRCA.

Adatok a zsidóság jelenlegi helyzetéhez Németországban.

Berlin, 1905. márc. 23.

Nagyon sok emberrel találkoztam, aki azt vallotta, hogy a berlini ember nem érdemli meg, hogy viszonyai iránt érdeklődjenek a külföldiek. Embertömeg, amelyet nap-nap, perc-perc után a pénz ördöge hajszol, amely saját magának sem szentel annyi időt, hogy emberileg éljen, amelyből kivészett, vagy sohasem is élt az a Tolstoj és Gorkij kívánta respektálása az embertársaknak, s így a folyton kenyéréhes sakálokról miért is beszéljünk.

Ezt a kemény kritikát és konkluziót csak azért nem írom alá, mert oly könnyen megérthető motivumokból fakadnak ezek a jellemvonások, hogy egy világváros forgatagában egész természetesnek találom.

Világváros forgataga alatt 2,300.000 ember közti kerek 100,000 zsidó lázas munkája értendő. A ghetto fogalma teljesen ismeretlen ez emberek előtt. Szétszórtan élnek é még közismert zsidó karakterű utcája sines Berlinnek. Ennek következtében, hogy úgy mondjam felszívódott réteg a berlini társadalom vérkeringésében é. a középosztály érintkezésében nem akadály a vallásbeli különbség, de azért tudomásul veszik, hogy zsidó az illető.

Berlin egyik gyönyörű zsinagógájában, mert hat nagy kaliberű van, azt mondta purim előestéjén a hívők nagy seregének Dr. Blumenthal: „a zsidók mindenkori története hűsége, tükre az emberi kulturának.“ Ha ezt a képet applikálnám a mai viszonyokra, különös képét kapnám a német kulturának.

Mert igaz ugyan, hogy nem vágják lépten-nyomon a zsidó ember arcába a zsidó voltát, de itt úgy mondják „közigazgatási úton“ szorítják ki az állami élet igazgatásában való tevékenységből, miután az 1850. január 31. 1. törvény 12. §-a szerint: „Der Genuss des bürgerlichen und staatsbürgerlichen Rechte ist unabhängig von dem Religionsbekenntnisse.“ És ez a hallgatag antisemitismus készítette a német zsidóságot, hogy megalakítson egy egyesületet, neve mutatja a célját: „Verein zur Abwehr des Antisemitismus.“

Rövid igyekszem lenni és csak registrálásául azon középkori kép igazságának, mely szerint a törvény egy viaszfigura, amelynek az orra a kormánytól tetszése szerint alakítható az állag ugyanazonossága mellett, felemlítem, hogy soha még Németországnak zsidó polgármestere nem volt, de mégis Pozenben majdnem mutogathattak volna egyet, ha a választást jóváhagyták volna.

Közismert, hogy sem tényleges, sem tartalékos katonatiszt béke idején nem lehet zsidó ember, de az már újabb keletű, hogy a bírói kart is „szítják“, hja, mert a bíró-kinevezés felségjog, védekezett a napokban az igazságügy-miniszter, mikor a ca. hat zsidó képviselő egyike meginterpellálta azért, hogy csak egyetlenegy bírót neveztek ki a folyó évben „Oberlandesgerichtsrath“-tá.*)

A zsidó tanítók helyzete nem nagyon keesegtető, mert náluk ugyanaz a hallgatag elnyomás rendszere dívik és Berlinben annál kedvezőtlenebb helyzetük van, mert a zsidó hitközség, bár csak a jótékonyági célra szolgáló készpénzvagyona ca. 12 millió márka, csak két iskolát tart fenn így az államra vannak utalva, ez pedig csak a legvégső esetben alkalmazza őket, ki kell mutatnia, hogy 12 hittani órát ad stb.

A berlini zsidó hitközség 1 fiu é. 1 leány „Mittelschule“-t**) tart fenn és 8 „Religionschule“-t a fenti 2 felekezeti iskolába nem járó gyermekek számára.

A zsidó vallásoktatás 60 hittantanítóra van bízva. Másfél év előtt az állam

*) Körülbelül a mi kir. táblabírói tisztünknek felel meg. A kinevezett egyébként a császári iskolatársa volt és a kinevezés is az ő egyenes választása folytán történt.

**) 8 osztállyal 6–14 éves kóru a gyermekek részére. Egyesített elemi és polgári iskola kötelező francia nyelvvel.

törölte a héber nyelv oktatását a népiskolákban „tekintettel az idegen nyelv elsajátításának nehézségére.“ Ennek gyöngé pótlásául a további osztályokban 4 órában tanítják hetenkint a hittant. És 40 évig kell a hittantanítónak, működni, hogy legmagasabb évi fizetésének $\frac{3}{4}$ részét megkapja nyugdíjul.

Egész Németországban 20 tulajdonképeni zsidó tanítóegyesület van és ezeknek egyesülése a „Verband der Jüdischen Lehrervereine in Deutschland“ (Bajorország rezervált helyzete folytán, a tanítóegyesület is különálló), ehhez azonban csak az állami és hitközségi szolgálatban nem álló tanítók tartoznak, mert ez *életbiztosítási* célokkal foglalkozik, egész hasonlóan a biztosító-társaságokhoz. Mikor tehát zsidó tanítóegyesületről van szó, mindenki erre a „Pensionscasse“-ra gondol, melynek kiküldöttéi 3 évenként találkoznak, legutóbb m. é. decemberben, Casselben tanácskoztak. Ezekon kívül működnek a „Renten Unterstützungscasse“-k, ilyen van Berlinben is egy ca. 200,000 márka vagyonnal. Ebben látom én halavány mását a mi „Orsz. Izr. Tanítóegyesület“-ünknek. Erről bővebben, valamint a német zsidó férfiak zsidó irányú szellemi működéséről, a cionismusról, a zsidó intézményekről stb., azt hiszem, lesz alkalmam egy későbbi cikkem keretében megemlékezni.

Dr. Csukási Manó.

EGYESÜLETI ÉLET.

Tudósítás.

A központi választmány március hó 23-án ülést tartott, melyből a következőket jelentjük:

Elnök: Kornfeld Gyula.

Jegyző: Hajnal Jakab.

Jelen voltak: Balla Bernát, Bárd Rezső, dr. Braun Salamon, Csajági Béla, Csukási Fülöp, Dóri S. Zsigmond, Győri Adolf, Kuttner Miksa, Reif Jakab, Révai Miksa, Rózsa Ede, Schichtanz Ármin, Schön József és Stern Ábrahám.

Távollétüket kimentették: Lederer Ábrahám, Mandl Bernát, Mendl Lajos, Müller Adolf, Ózer Zsigmond, Tolnai J. Béla és Wolf Ármin.

1. Elnök megnyitván az ülést, felolvastatja az 1905. február 23-án tartott ülés jegyzőkönyvét, melyet a választmány hitelesít.

2. Elnök a következőket jelenti:

a) *Zsilinszky* Mihály államtitkár úr és özv. lovag *Wechselmann* Ignácné úrnő a legfelsőbb kitüntetésük alkalmából hozzájuk intézett üdvözlőlevelükben megköszönték.

Tudomásul szolgál.

b) Néhai peskodári *Engel* József családja a nekik küldött részvétiratunkért levélben köszönetet mond.

Tudomásul szolgál.

c) *Salamon* József, Baranya vármegye kir. tanfelügyelője, egyesületünk tiszteletbeli tagja nyugdíjba megy, mely alkalomból az ottani tanítószék április 16-án ünnepélye. búcsút vesz tőle. Elnök ajánlja, hogy kérjük fel *Klingenberg* Jakab pécsi igazgatót, választmányunk tagját, hogy ez ünnepségen egyesületünk képviselőjeként vegyen részt.

A választmány azt helyeslőleg veszi tudomásul.

d) Elnök betérjeszti az Országos Iroda átiratát, melyben ez a vallásoktatási tantervjavaslatra vonatkozó észrevételeinknek sürgős betérjesztését kéri. Jelenti, hogy az elnökség nyomban válaszolt és kifejtette azon okokat, melyek miatt észrevételeinket eddigelé fel nem terjeszthettük; egyszersmind jelezte, hogy az újabb kitűzött terminusig, március 15-dikéig sem adhatjuk be bírálatunkat, mert a vidéki tantestületek véleményei csak most érkeznek be, miután a

tantervjavaslat kellő számú példányait csak március hó elején kaptuk meg és küldtük szét.

A választmány ezt helyeslőleg veszi tudomásul.

e) A Magyar Tanítók Országos Bizottsága felszólítása folytán az elnökség javaslatára a választmány néhai *Lakits* Vendel síremlékének költségéhez 10 koronával járul.

3. Elnök beterjeszti az egyetemes hitoktatási tantervjavaslat megbirálására kiküldött szakbizottságnak következő utolsó jegyzőkönyvét:

Jegyzőkönyv. Felvétel 1905. március 14-én az Orsz. Izr. Tanítóegyesület által kiküldött tanterv-bíráló-bizottság üléséről.

Jelen vannak: Stern Ábrahám elnökle alatt: Csukási Fülöp, dr. Dekány Géza, dr. Engelsmann Izidor, dr. Fényes Mór, dr. Frisch Ármin, Györi Adolf, dr. Horváth Dezső, Mandl Bernát, dr. Weisz Miksa és dr. Braun Salamon, utóbbi mint jegyző.

Napirenden van: a középiskolák vallásoktatási tanterve.

Elnök napirend előtt elmondja a bizottság megbízatásának historikumát; közli, hogy a jegyzőkönyvnek érdemleges határozatai indokolással együtt megjelentek az Izr. Tanügyi Értesítőben. Szükségesnek találja, hogy erről a bizottságot hivatalosan is értesítse, mert a 2. jegyzőkönyv miatt, mely szól a héber tanításról az interkonfessionális elemi iskolák I. o.-ban, a bizottságnak egyik előadó tagja, *Györi* Adolf megtámadott egyéni, erkölcsi reputációjában. Hogy a bizottság tisztán lásson, felolvastatja dr. *Munkácsi* Bernát hitközségi tanfelügyelő 70/905. sz. körlevelét, mely ezt a támadást tartalmazza:

„A tanterv ügyét, nem a szakosztályi elnök számára egyedül illetékes fórumok, a tanfelügyelő s szakosztály elé vitte, hanem ezeknek szándékos mellőzésével egy oly bizottság elé, mely a pesti izr. hitközség vallásoktatásának irányítására nem hivatott.“

„Nem habozom kijelenteni, hogy e nézetet a pesti izr. hitközség vallásoktatói állásával össze nem egyeztethetőnek tartom, mert a zsidó vallásos érzést mélyen háborítja.“

A felolvasás megtörténte után elnök kéri a bizottságot, hogy menten minden jogos felháborodástól tárgyaljuk az ügyet, felszólítja az egyes tagokat, nyilatkozzanak affelől, vajjon a bizottság a maga működésére nézve is sérelmet lát-e ebben a támadásban, mely a tanító véleményének szabad nyilvánítása ellen irányul.

Györi Adolf a vita megkezdése előtt bemutatja dr. *Munkácsi* Bernátnak egy hozzá intézett levelét, melyben véleményét kéri a tantervjavaslatra nézve. Érdemleges felelet helyett utalt ezen bizottságban kifejtett nézetére; ezért a tanfelügyelő őt hivatali kötelességének megszegésével vádolja. Ezen alaptalan vád ellen illetékes fölöttes hatóságánál keres orvoslást, de minthogy mint bizottsági tagot is megtámadták, e minőségben a bizottságtól is kéri elégtételt és védelmet.

Igen élénk vita fejlődött ki erre, melynek folyamán következő nézetek jegeződtek ki, mint a bizottságnak egyhangú véleménye.

1. A bizottság nem tárgyalja újra azokat a vallás-erkölcsi és pedagógiai okokat, melyek őt első határozatában vezették. Ez izben csak arra utal, hogy 1888. február 13-án a budapesti izr. hitoktatók össziülésén dr. *Goldziher* Ignác elnökle alatt egy nagyérdékü felolvasás keretében konkrét indítvány tétel, hogy a héber olvasást csak a 2. osztályban kezdjék meg. Sem a nagynevü elnök, sem dr. *Bacher* Vilmos, rabbiképző-intézeti tanár, aki a felolvasáson jelen volt, sem az össziülés e nézetten nem botránkozott meg, e nézetet nem bélyegezte vallásellenesnek. Ugyancsak e nézetet fejtette ki *Csukási* Fülöp egy füzetben, mely 1882-ben jelent

meg, melyre *Hochmuth* Ábrahám, néhai veszprémi rabbi, egy köszönő levélben felolvasó nézetét helyesnek ítélte. (L. Izr. Tanügyi Értesítő 1889. évfolyam 7. sz. 117-ik oldal.) Ugyanezt az indítványt újra felvetette *Csukási* Fülöp a néhány hónap előtt üléselő bizottságban és bár az orsz. bizottság túlnyomó részben zsidó papokból állott, nézete miatt senki egyéni becsületében meg nem támadta, senki állására méltatlannak nem mondotta. A bizottság tehát a tanfelügyelő ezen privat nézetét a legerélyesebben visszautasítja.

2. A bizottság a körlevél állításával szemben igenis illetékesnek tekinti magát arra, hogy véleményt mondjon egy oly hitoktatási tantervjavaslatról, mely az egész ország zsidó tanügyére évtizedekre ható befolyással lesz. Mandátumát erre az Orsz. Izr. Tanítóegyesülettől kapta, mely e bizottságot hivatalosan is bejelentette annak az orsz. bizottságnak, mely a tantervjavaslatot dr. *Munkácsi* Bernáttal készítette. De ha nem is kapott volna senkitől sem mandátumot, kötelességének tekintené, hogy e tantervjavaslatot tárgyalja. Kötelességének tartaná már azért is, mert hisz tanítók lesznek hivatva arra, hogy e tantervet az életben keresztül vigyék.

3. A bizottság sajnálatát fejezi ki egyik tagjának méltatlan és érdemetlen megtámadtatása fölött, sérelmét teljességében magáévá teszi és felkéri a megbízóját, az Orsz. Izr. Tanítóegyesületet, gondoskodjék arról, hogy a kellő elégtétel a bizottságnak megadassék.

Elnök indítványára a bizottság elhatározza, hogy nem engedi magát semmiféle támadás által sem megfélemlíteni abban a munkában, melyet a felekezeti és a haza javára legjobb meggyőződése szerint kifejt, tárgyalásait tehát továbbra is folytatja.

Az idő előrehaladottsága miatt elnök kéri a folytatólagos érdemleges tárgyalás egy más napra való halasztását, jegyzőkönyvhitelesítőül felkéri dr. *Fényes* Mórt és dr. *Weisz* Miksát és az ülést bezárja.*

Stern Ábrahám, s. k.
igazgató, mint elnök.

K. m. f.

dr. *Fényes* Mór. s. k.

dr. *Braun* Salamon, s. k.
mint jegyző.

dr. *Weisz* Miksa. s. k.

Az elnökség hosszabb indokolással kifejti az egész ügyre vonatkozó álláspontját és a következő határozati javaslatot terjeszti a választmány elé elfogadás végett:

Határozati javaslat.

a) A választmány az elnökség által a tantervjavaslat meghirálására kiküldött és szakférfiakból álló bizottság illetékességét minden kétségen felül állónak jelenti ki; neki eddigi munkásságáért hálás köszönetét és föltétlen bizalmát fejezi ki.

b) A választmány felkéri a bizottságot, hogy minden külső befolyásra és zavaró incidensre való tekintet nélkül folytassa és fejezze be nagyfontosságú és már eddig is értékes munkásságát. Vegye át egyuttal a vidéki tantestületektől beérkezett véleményeket és ezekből és saját határozataiból egy összefoglaló memorandumot készítsen. Minthogy pedig a választmány a tanterv dolgában külön szakvéleményt nem mond, ezt a memorandumot, mint a zsidó tanítósnak ez ügyben elfoglalt véleményét terjeszti fel az Orsz. Iroda révén az egyetemes hitoktatási tanterv megállapítására kiküldött országos bizottsághoz.

c) Tekintettel azon támadásokra, melyeket dr. *Munkácsi* Bernát pesti izr. hitközségi tanfelügyelő úrnak egy a pesti hitoktatókhoz szétküldött körlevele tartalmaz, a választmány a tantervjavaslat birálatára kiküldött bizottságnak mai napon hozzá beterjesztett és ezen körlevelekre vonatkozó jegyzőkönyvét

teljességében magáévá teszi és a jegyzőkönyv teljes szövegének a választmányi ülés mai jegyzőkönyvébe való foglalását elrendeli. Egyben pedig visszautasítja a véleményszabadság ellen intézett ama példátlan merényletet, melyet dr. *Munkácsi* Bernát úr a jelzett körlevélben elkövetett, midőn a bizottságnak egyik tagját, a bizottságban előadott szakvéleménye miatt körlevelében nyilvánosan meghurcolta és minden igaz ok nélkül megtámadta.

d) Helyreigazítja dr. *Munkácsi* Bernát úrnak e körlevélben foglalt ama érthetetlen tévedését, hogy „*e bizottság a pesti izr. hitközségi hitoktatási tanterv irányítására nem hivatott*” — avval, hogy e bizottság az országos kongresszus egyetemes hitoktatási tantervével, de sohasem a pesti izr. hitközségi hitoktatási tantervvel foglalkozott.

e) A választmány felkéri az elnökséget, hogy az egész ügyről lapunk áprilisi számában tagjaink és az illetékes körök információja céljából részletes jelentést közöljön.

A választmány magas színvonalon álló, az ügy lényegét helyesen megvilágító vita után, melyben részt vettek elnök, *Stern* Ábrahám, *Schön* József, *Csukási* Fülöp, *Bárd* Rezső, *Reif* Jakab, *Hajnal* Jakab, *Csajági* Béla és *Györi* Adolf, a határozati javaslatot egyhangulag elfogadta. *Stern* Ábrahám, *Schön* József és *Bárd* Rezső indítványára pedig elhatározta a választmány, hogy ez ügyben elfoglalt álláspontját egy memorandumban fejt ki, melyet küldöttségileg fog átadni főtisztelendő dr. *Kohn* Sámuel főrabbi úrnak, az egyetemes hitoktatási tanterv megállapítására kiküldött országos bizottság elnökének.

4. A választmány a következő segélyeket szavazza meg: Egy rendes tagnak 4 heti betegsegélyképen 40 koronát, 3 rendes tagnak rendkívüli segélyképen összesen 170 koronát. Egy rendes tagnak, kinek a múlt ülésen 4 heti betegsegélyt szavazott meg a választmány, 2 heti betegsegélyképen még 20 koronát szavaz meg azon feltétellel, hogy orvosi bizonyítvánnyal utólagosan igazolja, hogy nem 4, hanem 6 hétig volt beteg.

Egyszersmind jóváhagyja az elnök által február és március havában 11 esetben adott, összesen 26 koronányi kisebb segélyezést.

5. A választmány következő új tagokat veszi fel: 1. *Roth* Gyula, ürményi tanítót, 26 éves, utánfizetés kötelezettsége nélkül. 2. *Kállai* Ignác, divékujfalui tanítót, 27 éves, utánfizetés kötelezettsége nélkül. 3. *Mandula* Izsák, kolozsvári tanítót, 27 éves, utánfizetés kötelezettsége nélkül.

A felvételi okmányt azonban csak az 1905. évre járó 8 korona tagsági díj lefizetése után kapják meg.

6. Elnök beterjeszti a január-február havi pénztárforgalomról szóló kimutatást, melyet a választmány tudomásul vesz.

Levelezés.

Tisztelt Elnök Úr!

Azon meleg üdvözlét és őszinte szerencsekívánatok, amelyekkel államtitkári működésem 10. évfordulója, illetve legfelsőbb kitüntetésem alkalmából az Orsz. Izr. Tanítóegyesület nevében felkeresni szíves volt, igaz hálával töltöttem el.

Fogadja kérem t. Elnök úr ezen őszintén érzett hálás köszönetemnek kifejezését azon biztosításom kapcsán, hogy hazafias működésüket nagyra-becsülve, nemes törekvéseikre Isten áldását kérem.

Szívvel üdvözlí

Budapesten, 1905. március 2-án.

Zsilinszky Mihály
államtitkár.

Az Orsz. Izr. Tanítóegyesület tekintetes Elnökségének

Budapesten.

Kitüntetésem alkalmából hozzám juttatott csekély érdemeimet messze túl méltató sorait vettem és hálás szívből mondok azokért köszönetet.

Vérembe ment át ama tudat, hogy a kulturának legfontosabb tényezőjét képező, nagy és magasztos, de egyszersmind hálátlan hivatást teljesítő tanítói kar irányában minden ember le van kötelezve, és hogy mindenkinek kötelessége annak érdekében megtenni mindazt, ami tehetségében és hatalmában áll.

Fogadja az Orsz. Izr. Tanítóegyesület tekintetes Elnöksége nagyrabecsülésem őszinte kifejezését.

Mély tisztelettel

Abbazia, 1905. március hó.

Wechselmann Zsófia.

Folyó évi március hóban befolyt tagdíjak kimutatása.

a) Pártoló-tagok.

Bloch Artur W. Budapest (adomány)...	10 kor.
Izr. hitközség, Igló	10
Szabolcsi Miksa, Budapest	10

b) Rendes tagok

	1905-re kor.	hátr. kor.		1905-re kor.	hátr. kor.
Bein Károly, Budapest	—.—	8.—	Révai Adolf, Bpest	—.—	4.—
Erdész Gyula, Ács	—.—	4.—	Serlegi Márk, Csurog	8.—	—.—
Fürst Salamon, Bucsföldvár	2.—	6.—	Sipos Lipót, Szarvas	—.—	4.—
Hajnal Dániel, B.-Topolya	—.—	4.—	Schlesinger Benő, Igló	—.—	4.—
Klein Mór, B.-Szt.-László	4.—	—.—	Ungar Gyula, Bpest	—.—	8.—
Koralek Emil, Bpest...	—.—	2.—	Weisz J. Lipót, Miskolc	8.—	—.—
Lendvai Fülöp, Kismarton	—.—	4.—			

Gyűjtés az árva-alap javára:

Keresked. és ifjusági kör, Vasvár, Pártos Károly tagtárs révén	kor.	8.50
--	------	------

Gyűjtés az üdülő-telep javára:

Bérczi Fülöp, Orosháza (sürgönymegváltás címén)	kor.	2.—
dr. Málnai Mihály, Bpest (I. részlet)		5.—
Róth Mór, Nyitra-Rudnó (I. részlet)		2.—
Vécsei Kálmán, Bpest, gyűjtése*)		12.—
A pesti izr. hitközség elemi és polgári fiiskola néhai Holitscher F. alap. ez idei kamataiból (alapítv. I. részlet)		149.61

Adomány az Erzsébet-alap javára:

Sasvári Béla, Pécs (sürgönymegváltás)	kor.	1.—
---------------------------------------	------	-----

*) Ehhez hozzájárultak Guttman F. 2 kor., László Tivadar, Richárd Alfréd 2-2 kor., Weisz István 3 kor. és dr. R. H. 1 kor.

Budapesten, 1905. március hó 27-én.

Györi Adolf,
penztáros,

Pályázati hirdetés.

Budapest székesfőváros tanácsa az elemi népiskolai tanítás céljainak megfelelő következő iskolai kézikönyvekre és u. n. tanítói vezérkönyvekre hirdet pályázatot:

I. 1905. október 15-re a) abc és olvasókönyv az elemi iskola I. osztálya számára, b) vezérkönyv az írás és olvasás tanításához, tekintettel főleg az előgyakorlatokra, az I. osztályt vezető tanítók részére.

II. 1906 február 28-ra a) olvasókönyvek az elemi iskolák II—VI. osztálya részére, b) útmutató az olvasmányok tárgyalásához a tanítók számára. 1905. október 15-re c) vezérkönyv a II—VI. osztályokban az írás tanításához, d) fali minta abc.

III. 1906. január 31-re a nyelvi magyarázatokhoz: a) példatárak a II—VI. osztályok számára, b) vezérkönyvek a II—VI. osztályok részére.

IV. 1906. január 15-re 1. a számolás tanításához: a) példatárak a II—VI. osztályok számára, b) vezérkönyvek az I—VI. osztályok számára. 2. a mérés tanhoz: példatár és vezérkönyv az V—VI. osztályok részére.

V. 1905. október 31-re vezérkönyv: a beszéd- és értelemgyakorlatokhoz.

VI. 1906. január 15-re a földrajz tanításához a) térképfüzet a III. osztály részére, b) kézikönyvek a IV. V. és VI. osztály számára, c) vezérkönyv a III., IV. V. és VI. osztályok számára.

VII. 1905. október 31-re történeti kézikönyv az V. és VI. osztályok számára.

VIII. 1905. október 31-re a polgári jogok és kötelességekről kézikönyv az V. és VI. osztályok részére.

IX. 1905. november 15-re természetrajzi kézikönyv az V. és VI. osztályok számára.

X. 1905. november 15-re természettani kézikönyv az V. és VI. osztályok számára.

XI. 1905. november 30-ra az éneklés tanításához az I—VI. osztályok számára: a) énekfüzetek, b) vezérkönyvek, c) fali énektáblák.

XII. 1905. november 30-ra a rajzolásnak az I—VI. osztályokban való tanításához képes vezérkönyv.

XIII. 1905. november 30-ra képes vezérkönyv a) az agyag-, papir- és famunkákhoz, b) a női kézimunka tanításához.

XIV. 1905. október 31-re kézikönyv és vezérkönyv az V. és VI. osztályok számára: a) a gazdasági, b) a háztartási ismeretek tanításához.

XV. 1905. október 15-re a testgyakorláshoz: a) vezérkönyv, b) tornajátékok zsebkönyve az I—VI. osztályok számára.

A pályázat feltételei a következők: 1. A pályázat nyilvános és a pályamunkát vagy gépirással írva legalább 3 példányban, vagy nyomtatott alakban legalább 8 példányban kell benyújtani. 2. Csak teljesen kész művekkel lehet pályázni. 3. A pályamunkák a fővárosi tanács közoktatási ügyosztályának vezetőjéhez az egyes könyveknél előbb feltüntetett határidők napjának déli 12 órájáig adhatók be. 4. A pályázatra benyújtott minden egyes kézikönyv után, valamint az olvasókönyvek minden kötete után a szerzők kötelesek a főváros központi pénztárába 60 (hatvan) korona bírálati díjat befizetni. Sorozatos könyveknél (mint a milyenek a számolás és a nyelvi magyarázatok példatárjai külön-külön kötetei stb., az olvasókönyvek kivételével) minden következő külön kötet után még 30—30 (harminc) korona fizetendő. A befizetésről szóló nyugtát a pályázati beadványhoz kell mellékelni. A vezérkönyvek után bírálati díjat nem kell fizetni. 5. A pályázók kötelesek műveik megírásánál az országos tantervhez alkalmazkodni s a tanterv változása esetén azt a változáshoz képest mindenkor átalakítani. 6. A pályamunkákat külön bíráló-bizottságok bírálják meg. A bíráló-bizottságokat szakonként a főváros tanácsa alakítja meg, s ugyancsak a tanács állapítja meg a bíráló-bizottságok működésére vonatkozó részletes szabályokat. A bíráló-bizottságoknak a pályanyertes művek kijelölésére vonatkozó határozatai végérvényesek. 7. A főváros a tanácsa pályanyertes iskolai kézikönyveknek a fővárosi községi elemi népiskoláiban öt iskolaéven át való kizárólagos használatát biztosítja az esetre, ha azok használatát a vallás- és közoktatásügyi miniszterium is engedélyezi. 8. A második és a többi kiadásokban kötelesek a szerzők mindazon változtatásokat megtenni, amelyeket a bíráló-bizottságok, vagy a tanács követelnek,

viszont a szerzők bármely változtatást a főváros tanácsának bejelenteni tartoznak. 9. A pályázók tartoznak a könyvek árát is megjelölni, amely ár a jelenlegi kézikönyvek árát fontos ok nélkül meg nem haladhatja. A könyvek árát a pályázat eldölte után véglegesen a fővárosi tanács állapítja meg. 10. A pályanyertes kézikönyvek kiadói kötelesek a szegény tanulók számára szükséges könyveket 25% árleengedéssel bocsátani a főváros rendelkezésére.

Kelt Budapest székesfőváros tanácsának 1905. évi márczius 2-án tartott üléséből. *Halmos* s. k., polgármester.

Felhívás és kérelem

Magyarország tanítóihoz Lakits Vendel emlékének megörökítése tárgyában.

Kedves Kartársaink!

A „Magyarországi Tanítók Országos Bizottsága“ intézi hozzátok kérő szavát, magyar Néptanítók!

Nem érdemelné meg a magyar tanítóság, hogy a Gondviselő lelkes, bátor, megalkuvást nem ismerő bölcs vezetőket adjon neki, ha elfeledné *Lakits* Vendelt, ennek a mi bizottságunknak halhatatlan emlékű első elnökét, minden nemes törekvéseinknek Eötvös-alapnak, Tanítók Házának egyik leglelkesebb munkását.

Mikor a magyar tanítóság ege nagyon sötét volt s ez a tanítóság oldott kéveként tehetetlenül, tanácstalanul állott, *Lakits* Vendel pár lelkes társával zászlót ragadott és következetes kitartással, önzetlen kartársi szeretettel vezette a csüggedt tanítóságot a haladás útján előre, mondhatjuk: dicsőségről dicsőségre, s csak akkor tette le azt a mocsoktalanul és tisztán megőrzött zászlót, mikor a munkában elfáradva, fizikai ereje őt elhagyta.

Éreznie kell minden magyar tanítónak, hogy az, aki a tanítói közszellem felébresztésére és a tanítói nemes önértet fokozására szentelte egész életét, méltó arra, hogy neki ne csak sziveinkben, de porladó hamvai fölé is emléket állítsunk, amely hirdesse a magyar tanítóság hálás szeretetét az ő lelkeket felemelő munkájáért. Míg élt s közöttünk, mint vezérünk, munkálkodott, becsülésben bőven volt része, mert éreztük, hogy nem közönséges egyénnel, hanem az igazság és benső meggyőződés emberével állunk szemben, aki az egyetemes tanítóság ügyét szívében viseli.

Uttörő és magvető, kinek munkája alapján az utódok szebb s boldogabb jövőt várnak. Szívének izzó lángjával, akaraterejének törhetetlenségével, a megalkuvást nem ismerő férfiaság nyílt és bátor erejével állott meg mindig igazaink mellett a legnehezebb helyzetekben is, mert tudta jól, hogy az az igazság, melyet ő képvisel, nemcsak az ő, de egy nemzet tanítóságának is az igazsága és forró vágyakozása. Minden érdek és háttér nélkül való nyílt, egyenes, bátor és férfias fellépése adta meg munkájának zománcát.

Ne borítsa el azért a közöny fővénye ennek a nemes tanítónak emlékét közöttünk. Érezze át minden tanítói szív a hálának azt a legnemesebb érzését, mely egy önzetlen és lelkes munkásért, annak emléke megőrzéséért és megörökítéséért tehetősége szerint anyagilag áldozni is tud.

Ő, aki a jót, nemest, értünk, társaiért, hirnek s dicsőségnek, világi hiúságnak legkisebb jele nélkül munkálta, legyen emlékében áldott; példája tanítson mindnyájunkat az egymás iránt való igaz szeretetre s közös nagy érdekeink munkálására.

Kérjük a hazai tanítóság minden egyes tagját: hozza meg áldozatát *Lakits* Vendel emlékének megörökítésére. A bekövetkező tavaszi gyűléseken a tanítóegyesületi elnökök rendezzenek e célra gyűjtést, s pénztáraikból is szavazzanak meg valamely összeget.

Adományok beküldendők az Orsz. Bizottság pénztárosához, *Dallos* István, polgári iskolai tanár úrhoz (lakik: Budapest, I., Gellérthegy-utca 27. sz.), ki az adományokat nyilvánosan nyugtázza.

Felkérjük a tanügyi lapokat, sziveskedjenek a gyűjtést közvetíteni.

Lakits Vendel hosszú időn át vezére, tűzoszlopa volt a magyar tanítóságnak. A költővel mondjuk, boldogult *Barátunk*, hogy még halálod után is a te munkád

erős fényénél nemesak egymást akarjuk megismerni, de érezni akarjuk azt is, hogy emléked megörökítésében édes testvérek is vagyunk.

Budapest, 1905. február hó 2-án.

Somlyay József,

Magyarorsz. Tanítók Orsz. Bizottságának elnöke.

Ujváry Béla,

az Eötvös-alap Orsz. Tanítói Segélyegyesület elnöke.

Dr. Hagara Viktor,

a Kisdudnevelők Orsz. Egyesületének elnöke.

Ember Károly,

Rkath. Tan. Orsz. Bizottságának elnöke.

Kornfeld Gyula,

az Orsz. Izr. Tanítóegyesület elnöke.

Tóth József,

Magyar Tan. Árvaházi Egyesületének elnöke.

Magyar József,

a szeretetházi Nevelők Orsz. Egyes. h. elnöke.

Peres Sándor,

a Magyar Tanítók Otthonának elnöke.

Falvay Antal,

Ág. ev. Tanítói kör elnöke.

Dr. Havas Gyula,

Magyar Pestalozzi Társaság elnöke.

Dr. Kovács János,

Tanítóképző Tanárok Orsz. Egyesületének elnöke.

Lád Károly,

az Orsz. Polgáriiskolai Tan. Egye. elnöke.

Kozma László,

Állami Tanítók Orsz. Egyes. elnöke.

Dr. Verédy Károly,

Budapesti Tanítók Segélyegyesületének elnöke.

Trájtler Károly,

Budapesti Tanítóegyesület elnöke.

Szabó Dezső,

a Budapesti (budai) Tanítóegyesület h. elnöke.

Moussong Géza,

a Magyar Tanítók Turista Egye. h. elnöke.

KÖNYVISMERTETÉS.

Évkönyv.

(Kiadja az IMIT, szerkeszti Bánóczy József Budapest, 1905.)

Az évkönyv ezidén terjedelemben kisebb az előző évekénél, de tartalmilag azon a nivón maradt, melyet több mint tíz éves multja után már megszoktunk. A rendesenél nagyobb jelentőséget nyer azzal a két dolgozattal, mely a zsidó irodalom két — évszázadokra kiható — alakjával áll összefüggésben. Értem *Dr. Bacher Vilmos dolgozatát: Rasi és Dr. Klein Mórét: Majmuniról.*

Mind a kettő történetünk, vallásos és tudományos életünk e kiváló alakjairól számol be. Bacher Rasiról és az általa kifejtett hatásról beszél. Kiemeli Rasiban a zsidó tudós típusát, aki csendesen és minden zaj nélkül *tanul* és egyre *tanul* és önkénytelenül mesterévé lesz a földkerekség egész zsidóságának. Szaván és magyarázatain nevelődik föl a későbbi tudós generációk egész sora és teremő erejének alkotásai mindmáig nem halványultak el. Szakadatlanul merítettek belőle az utókor szentírásmagyarázói, zsidók és nem zsidók egyaránt. Majmunit élete és működése révén Klein mutatja be. Elkiséri Majmunit gyermekkorától későbbi koráig és beszámol azokkal a nehézségekkel és viszontagságokkal, melyeken keresztül ment óriási és sokoldalú tevékenységének kifejtésében. — Egyiptomi kulturelemekről a Bibliában érdekesen ír *Mahler Ede.* Arra való hivatkozással, hogy a bibliának Egyiptomról szóló adatai a legújabb kutatások eredményeiben beigazolást nyertek, ellenben a Herodotos által említettek inkább valótlannak bizonyultak, kimutatja azt a hatást, melyet az egyiptomi élet az ottan lakó zsidókra kifejtett. Érdekes párhuzamot von a zsidó és egyiptomi ünnepek között. Történetünk egy szomorú fejezetéről, zsidók áttéréséről beszél *Acsády Ignác.* Fölhozott esetékből kimutatja, hogy az anyagi haszon és sok egyéb kényszer mennyire gyengítette nálunk is egyesek ellentálló erejét. Jókai Mór műveit a zsidóság szempontjából érdekesen világítja meg *Dr. Bernstein Béla.*

Hogy az apostoli intézmény a zsidóságban keletkezett, annak a kimutatását sikerrel kíséri meg *Dr. Krausz Sámuel* a zsidó apostolokban. Arra hivat-

kozik, hogy az *apostol* szó — seliach — mindenféle vonatkozásban nagyobb szerephez jutott a zsidó közéletben és hogy a későbbi gabbájok is még ezeknek az utódai. Reá mutat arra, hogy a synhedrion már a régi időkben kiküldött egye- tagokat, akik abban látták hivatásukat, hogy a népet a vallás törvényeire ok- tatták. A keresztény apostolok is olyan kiküldöttek voltak, csak hogy már nem a synhedrion kiküldöttjei. — *Dr. Vajda Béla* a zsidók és hazájuk címen történeti áttekintést nyújt a zsidóknak hazájukkal szemben tanúsított viselkedéséről a legkülönbözőbb idők és helyzetekben.

Igazi élvezettel olvastuk *Mandl Bernát* cikkét a zsidók közgazdasági terveiről, melyet a 18. században hazánk fölvirágoztatása érdekében fejtettek ki. Szerző eredeti oklevelek alapján szól azokról a csatorna-tervekről, melyeket zsidók nyújtottak be, hogy a hazai termékek értékesítését lehetővé tegyék. Bepillantást enged nekünk azokba a nehézségekbe, melyek az ilyen tervezéseknél útjában álltak, de egyúttal látjuk, mennyire hatott öseink gazdasági tevékenysége termékenyítőleg arra a kereseti ágra, melynek gondozását magukra vállalták. Amellett gyárpart is fejlesztenek és egész vidékek föllendítéséhez hozzájárulnak. *Dr. Farkas József* kimutatja, hogy a zsidók érzelme a tudomány iránt mintegy természetökből folyik és tulajdonképpen következménye annak az ősrégi gondolkodásnak, mely a zsidóban a tudomány ápolását életeélül tüzte ki. *Dr. Büchler Sándor* egy rövid kis cikkben a múlt század- beli, 48 előtti zsidóknak magyar irodalmi munkásságáról számol be.

A komoly tárgyú értekezéseket *Dr. Schächter Miksa* orvos egyet. m. tanár fölolvassza zárja be. Schächter a Magyar-zsidó ifjak Egyesületének Chanukka-ünnepélyén az asszimilációról tartott érdekes előadást, melyet az Évkönyv közöl. Természettudományi szempontból vizsgálja az asszimilációt és úgy találja, hogy az egybeolvadás mindig a gyengébb lények tulajdonsága és hogy a zsidó asszimiláció másképpen nem helyeselhető, mint hogy azoknak a népeknek, melyek között élünk, nemesebb tulajdonságait fölvevesszük és mellette ápoljuk azon erősségeinket, melyeket épen az élet és a létért való küzdelmeinkben mindjobban fejlesztettünk.

A szépirodalmi munkákról nem szólunk; azokat olvasni kell. Annyi a megjegyzésünk, hogy a zsidó nép lelki életéből fakadnak. A díszet helyett talán elég lesz a nevek említése: *Ágai Adolf*: Régi napló, *Feleki Sándor*: Madárdal a templomban, *Kiss Arnold*: Vallomás, *Gábor Andor*: A temetőben, *Varsányi Gyula*: Saul és Dávid, *Avar Pál*: A tanácsos úr, *Nagy Endre*: Ki a bölsebb? *Heves Kornél*: A rókok, *Patai József*: Vallásos ének, *Mezei Sándor*: Abiság, *Szilágyi Géza*: Jephthe. Az évkönyvet Társulati közlemények zárják be. Budapest. *Dr. Frisch Ármin.*

„Harc a szabadságért.” Irta *Böngérfi* János. Kiadja az Athenaeum r. t. Ára 6 korona.

Az ifjusági irodalom remélt föllendülése nem várta magára. A hivatottabb ifjusági írók serényen neki látnak az ifj. irodalom művelésének, az eddigi színvonal emelésének. A hivatottabb ifjusági írók közé kell számítanunk szerzőnk is, aki e hivatottságát szóban levő könyvével újabban is igazolja.

Ez új művében a szabadságról beszél szerző az ifjuságnak.

Mi kedvesebb a magyarnak szabadságánál? Semmi sem. Össze van a szabadságszeretet forrva a lelkével elválhatatlanul. Sokszor az életénél is becsesebbnek tartja. Dísző vértanuink mutatják erre a legszebb példát.

A szabadságszeretet a magyar nemzet fiainak egyik fő jellemvonása. A szabadságszeretet érzelmét a gyermeki zsenge szívbe beoltani, azt ápolni és nagyra növelni tehát a nemzeti nevelésnek egyik legszebb és legfontosabb feladata, hazafias kötelessége. Egy ifjunak se volna szabad az iskolát elhagynia anélkül, hogy a szabadságért vívott szent küzdelmek történetét részletesen ne hallotta volna. Csak úgy tudja majd kellő értéke szerint becsülni a nemzeti

szabadságot, ha tudja, mennyi áldozat, szenvedés árán szereztük azt meg s csak úgy tud majd érte igazán lelkesedni, s ha kell, vérét is ontani érte.

E műből a tanuló megismerheti e küzdelmeket, mert — címének megfelelően — a magyar nemzetnek a szabadságért vívott harcait tárja olvasói elé.

A mű dióhéjban ismerteti Magyarország helyzetét a Habsburgok alatt, Rákóczy korát, a nevezetesebb országgyűléseket, majd rátér tulajdonképeni tárgyára, az 1848—49-iki dicső, hol felemelő, hol meglesújtó eseményekkel teli napok bő és részletes ismertetésére. Az eseményeket nagyobb élénkség és az érdeklődés fokozottabb fölkelése kedvéért egy 48-as agg honvéddel beszélget el, aki közbeszőve saját élményeit is, elmondja azokat köreje seregglő unokáinak. Mint valami panorámában, úgy vonul el a gyermek előtt s nagy idők minden érdekesebb, jelentősebb mozzanata, tarkítva számos szép illusztrációval, mert ez időszak minden nevezetesebb alakja, eseménye képen is be van mutatva.

Egyik előnye e könyvnek, hogy a gyermek előtt esetleg homályosabb értelmű fogalmakat, kifejezéseket, mint pl. alkotmány, sajtószabadság, unió stb., nemcsak fölemlíti, de egyuttal kellően meg is érteti az olvasóval, ami a tanítással foglalkozó író kellő pedagógiai tapintatáról tesz tanuságot.

Emeli a mű értékét az is, hogy Petőfinek e zivataros időben írt alkalmi versei a szöveg közé megfelelő helyre beosztva többnyire föl vannak véve. E versek közül azonban kimaradhatott volna a 61. lapon fölvetett költemény vagy legalább annak egyik-másik versszaka. Az ilyen erős, borsos sorok, mint pl. „Én is segitettem koronát leütni a király fejérül“ csak érettebb korú egyénnek valók olvasmányúl, nem pedig gyermekifjúnak, aki még nem olvas kritikával, hanem esküszik a nyomtatott betűre.

Nemcsak magyar nemzeti szempontból látjuk szívesen e művet, hanem zsidó felekezeti szempontból is. Jól esik tapasztalnunk, hogy szerző a zsidókról rokonszenvesen emlékezik meg, erényeiket méltatva, igaz színben tünteti fel a zsidóságot olvasói előtt (52—54 oldal), hogy eloszlassa a balitéleteket, amelyeket a nép felőlünk táplál. A szerző más munkáiban is észrevehetjük ezt a dicséretes igyekezetet. Mindenesetre elismerés illeti meg e törekvéseért. A jó szándék azonban egy helyen túlzásba is viszi szerzőnket. Hogy rokonszenvet keltsen irántunk, jóhiszeműleg fölemlíti azt is, hogy akadtak negyvennyolcban zsidók, akik annyira hozzá akartak simúlni a magyarhoz, hogy a szombat helyett a vasárnap megünneplését indítványozták. A magyar nemzethez mi ne csak simúljunk, de nyelv, érzelem, hazafias vágyak és törekvések dolgában olvadjunk is egybe vele teljesen. A vallás azonban nem e keretbe tartozik. Az erkölcs egyenesen azt követeli, hogy hit dolgában ki-ki csakis a saját vallása szerint üdvözüljön. Egyéb tulajdonságainkért igenis óhajtjuk szeretett honfitársaink viszonzszeretetét, de hitüinktől való eltávolodás ne legyen az ára.

Említést kell még tennem a mű nyelvezetéről, mely egyszerű, cikornyátlan, könnyen érthető; hogy magyaros, azt talán említenem is fölösleges.

A kiállítás dicséretére válik a kiadónak. A papiros finom, a nyomás tiszta, csinos, a kötés diszes és tartós.

A kitünő művet tehát, melynél érdekesebb és tanulságosabb kevés jelent meg irodalmunkban, az ifjúsági könyvtárak számára való beszerzésre tagtársainknak és minden tanítónak melegen ajánljuk. —s—r.

Gyakorlatok a helyesírás és fogalmazás tanításához. Az elemi iskola összes osztályai számára összeállította *Velösy* Lipót székesf. igazgató. Ifj. Nagel Ottó kiadása. 94° Ára 2 korona.

A nyelvtanítás módszere, tanításának mikéntje egyike azoknak a kérdéseknek, melyekről a legtöbbet hallunk, legtöbbet beszélünk. A régi tanítási mód, mely a nyelvtant a rendszer kedvéért tanította, ma már túlhaladott álláspont. Szabályokat ma már nem tanítunk a könyvből, hanem azokat a gyermek maga

vonja le és fogalmazza magának, aszerint, ahogy megértette azt a példából. A másik végletbe esők pedig azt mondják, hogy nemesak hogy szabályokat nem kell tanítani, hanem még a nyelvtani fogalmak nevét sem kell a gyermeknek megmondani. Minnek azt neki tudni, mi az az alany, állítmány?

Világos, hogy ez az újabb túlhajtás sem helyes. Ne küszöböljük ki a nyelvtant teljesen az elemi iskolákból, még pedig kettős ok miatt. A gyermekek $\frac{3}{4}$ -ed része a IV osztályból a középiskolába megy. Az ottani tanítás mai rendszere mellett ott már bizonyos tudást követelnek tőlük. Ha mi ezt a tudást nem nyújtjuk a gyermekeknek, azoknak még jobban kell ott küzdeniök. A nyelvtantanítás másik oka és célja a helyesírás és fogalmazás. Nyelvtani tudás nélkül nincs helyesírás, nincs meg a fogalmazásnak az az önállósága és eredetisége, melyet minden művelt embertől megkívánunk. Tanítsunk tehát nyelvtant, csak hogy szűk keretben, szem előtt tartva mindig a helyesírást és fogalmazást. Annyit tanítsunk, amennyi ezekhez szükséges. Ez a helyes elv húzódik végig Egyesületünk új nyelvkönyvein, mely a tanító kezében is kitünő vezérfonal a nyelvtan tanításához és a helyesírási gyakorlatokhoz. Ilyen példátárt állított egybe *Velösy* is a helyesírás és fogalmazás tanításához. Csupa olyan példák, melyek a gyermek érzelmi világából vannak véve, a gyermek környezetéből. A példák részint másolásra és tollbamondásra vannak szánva, részint önálló feldolgozásra. Az első másolási példáknál figyelemmel volt szerző az összes nagybetűkre, ami nagyon célszerű, különösen a második osztályban. Az önálló feldolgozásra szánt példák között vannak apró leírások a körülöttünk levő tárgyakról, mesék és példázatok. Nagy teret enged a versek prózába való átültetésének, ami nagyon hálátlan és nehéz feladat, mert a gyermek nem tudja magát függetleníteni a vers szófordulataitól és a próza nem lesz egyéb, mint a vers rossz átíratása. Amint a könyvben levő „István öcsémhez“ prózába ültetése is ilyen. Ehelyett tanácsosabb a versnek, különösen az elbeszélő költeménynek rövid tartalmát leírni.

Helytelen és célszerűtlen az adomák felhasználása. Minden adomának csak úgy van értelme, ha azt hüen adják vissza. Legfeljebb az előzményeken lehet valamit változtatni, de az adoma csattanója kell hogy szóról-szóra az legyen. Ha pedig azt a két soros adomát kellően „előkészítjük,“ akkor azt vagy megtanulják szóról-szóra a gyermekek és így írják le, akkor pedig ez nem feldolgozás, vagy ha nem tanulják meg, akkor nem is tudják azt jól leírni.

Igen helyesek a csupán tollbamondásra szánt nyelvtani példák, hasonló hangzásu és rokonértelmü szavakkal. Ezeknél különösen alkalma van a tanítónak, hogy a tanult nyelvtani anyagot ismételje és kibövitse.

A könyv megszerzése megkíméli a tanítót attól a fáradtságtól, hogy az alkalmas példákat maga keresgélje össze és azért még jó nyelvkönyv mellett is igen használható segédkönyv. Mint ilyent, a felső osztályokban pedig mint segédtkönyvet melegen ajánljuk.

Bárd Vilmos.

Pedagógiai tanulmányok: A székesfővárosi elemi iskolák új tanítás-tervezete. Jellemképzés. Földrajztanításunk. A gyermek százada. Irta *Altai Rezső*, polg. isk. tanár. Budapest, 1905. Grill Károly udvari könyvkereskedés.

Érdekes és figyelemre méltó kis füzet hagyta el idézett címen e napokban a sajtót, mely érdemes arra, hogy vele foglalkozzunk és tanulmányozását másoknak is ajánljuk. Már mindjárt a Bevezetés is elárulja, hogy érdemes, művelt tanítóval van dolgunk, aki a tanításnak nemesak elméletét, hanem gyakorlatát is alaposan ismeri és kitapasztalta; aki hivatása problémái felett gondolkodik is és minden kérdéstről helyes ítéletet alkot magának. Nagy érdeméül tudjuk be szerzőnek, hogy ideálisan gondolkodó tanító és hogy ehhez képest az iskola célját is ideálisan fogja fel. „Nem az emlékezetnek megterhelése, hanem a képességek fejlesztése, az ész irányítása és az érdeklődés felköltése legyen a főcél,“ mondja egy helyen. Igen helyesen ítél a nép-

iskolában használt sok iskolakönyvről is — azon reményének ad kifejezést, hogy a jövő elemi iskolája csak egy tankönyvet fog használni: az olvasókönyvet, csak egy tantárgy köré csoportosítja az összes tárgyakat: az olvasás köré.

A könyvecske négy tanulmányt tartalmaz. Az első a székesfővárosi elemi iskolák nagyon is figyelemreméltó új tanítástervezetét ismerteti részletesen, behatóan és ennek kapcsán alkalma van a szerzőnek saját pedagógiai elveit is előadni. A második: Jellemképzés, az iskolának a gyermek jellemképzése körüli feladatáról szól és igen becses tanácsokat ad. Ezeket olvasóink különben ismerik, minthogy ez a tanulmány lapunk múlt évi 7. és 8. számában jelent meg. A harmadik tanulmány: Földrajztanításunk, az elemi iskola földrajzi oktatásáról szól és ezt a gyermekek tapasztalataira kívánja fektetni, olyképen, hogy kirándulások és séták alkalmával ismertessük meg a gyermeket hazájával. A negyedik *Key Ellen* ismert író és feminista „A gyermek százada” című könyvét ismerteti. (Szerzője csak e napokban járt Budapesten.) Megemlítjük még, hogy a füzet szép, világos nyelvezettel van megírva és néhány jelentéktelen sajtóhibától eltekintve, nyomása is, kiállítása is kifogástalan. Mindezeknél fogva a könyvet úgy olvasóinknak, valamint minden tanítónak és tanügybarát-nak a legmelegebben ajánlhatjuk.

Rózsa Ede.

Keller Helén önéletírása. Páratlan könyv a maga nemében Keller Helénnek, ennek az amerikai siket-néma-vak leánynak az önéletírása, amely most magyarul is megjelent dr. Boros György jeles fordításában és előszavával, Keller Helén fénykép után készült, különböző korból való arképeivel és néhány más érdekes illusztrációval. Keller Helén ma huszonnégy esztendő. Másfél éves korában elveszítette a látását és hallását. Tíz éves koráig vak volt és siketnéma. Ma is vak és siket, de már nem néma. Most doktori vizsgálatra készül, a cambridgei egyetem hallgatója, tökéletesen beszél angolul, franciául és németül; ért, sőt ír latinul és görögül; ír kézzel és írógépen. Író. Világos stílusa van, törzsgyökeres angolsággal ír; igen művelt elme, nemes lélek, az akarat és a kitartás példátlan csodája. Az egész világ írói, psychologusai, pedagógusai egyforma érdeklődéssel foglalkoznak vele, s abban megegyeznek, hogy amit az amerikai siket-néma és vak leány vitt véghez, tanítója, Miss Sullivan segítségével, az korunk egyik legsodálatosabb eseménye a szellemi élet terén. Keller Helén élete örök példája marad az emberi szellem törhetetlen erejének, minden akadályt legyőző előretörésének, s önéletrajza, amelynél érdekesebb és meghatóbb olvasmány nem sok van a világirodalomban, meg fogja győzni a szülőket és tanítókat a nevelés határtalan lehetőségéről. Föl fogja lelkesíteni a kitartó munkára, mert annak bizonyossága, hogy a leggyöngébb tehetséggel is lehet sikert elérni. Igazat ad a könyv Mark Twainnek, a ki azt mondta, hogy a XIX. század két legérdekesebb egyénisége Napoleon volt és Keller Helén. De dicsősége marad e könyv Miss Sullivannak is, Keller Helén odaadó, önzetlen tanítójának, aki ezt a páratlan sikert elérte. A rendkívül érdekes, díszesen kiállított munka a *Franklin-Társulat* kiadásában jelent meg. Ára 2 korona.

HIREK ISKOLÁINK ÉLETÉBŐL.

Március 15. A magyar szabadság hajnalhasadásának e szent évfordulóját, a gondolat- és sajtószabadság magyar földön való ujjászületésének ez örökemlékezetű napját a szokottnál nagyobb fényvel ünnepelték az idén szerte az országban. A zsidó iskolák, melyek hazafiság szempontjából vetekednek az ország bármely iskolájával, a zsidó tanítók, kik az ország nemzetiséglakta védékein zászlóvivői a magyar nemzeti eszmének, e hazafias munkásságukhoz méltóan ünnepelték a nagy napot. Özönével kaptuk a hirt, hogy az ország legtávolabb kis községében is épúgy, mint a fővárosban, a zsidó tanulók a haza más gyermekeivel együtt lelkesedtek e

napon a Szózat és Hymnus dallamai mellett és figyeltek tanítóik magyarázó, hazaszeretetre buzdító szónoklataira. Szebbnél-szebb ünnepségek leírását küldték be hozzánk, százával kellene őket közölnünk. Némelyik ünnepség oly ügyesen volt rendezve, hogy nemcsak az iskola, de az egész helység ünnepségének központja lett. De minden legkisebb híradás is élő bizonyossága annak, hogy a zsidó tanítóság, mint mindenkor most is fényesen tett eleget hazafias kötelességének.

Az orsz. izr. tanítóképző „Kiss József“ önképzőköre március hó 15-én, az intézet dísztermében nagy és díszes közönség jelenlétében igen sikerült *hazafias ünnepélyt* rendezett. Az ünnepély műsora igen változatos volt. Különösen tetszettek a felolvasások közé ékelt ének- és zeneszámok, melyeket *Csajági* Lipót zeneköri elnök tanított be. Nagy hatást ért el *Holics* Ödön hazafias szavalatával, továbbá *Gottfried*, *Stroke* és *Berger*: „Petőfi a Hortobágyon“ című melodráma bemutatásával. Az ünnepi beszédet *Weisz* Gáspár tartotta. Hozzájárultak még az ünnepély sikeréhez: *Bass* Mór lelkes elnöki megnyitójával és *Brackl* Ignác lendületes zárószavával. A szép ünnepély, mely a Hymnussal kezdődött, a Kossuth-nóta hangjai mellett ért véget. B. Á.

Tanító, mint vigjátékiró. Az a dombovári tanító, aki szabad óráiban „Dombovár és Vidéke“ címen hetilapot szerkeszt, hivatásánál fogva pedig buzgón tanítja a reábizott gyermekereget, nehéz munkával töltött napjait vigjáték irással deríti fényre, s csodálatos, még rendelkezik elég humorral arra, hogy derült hangulatban tartsa a nagy közönséget is. Március 11-én került színre „Kaland“ című vigjátéka a pécsi „Nemzeti Színházban“, amelyet pécsi, dombovári és kaposvári ismerősei és barátai igen nagy számban töltöttek be. *Horvát* Samu becsületes munkát végzett s jogot szerzett arra, hogy irodalmi működését megbecsüljük. A darab cselekménye ötletes és simán folyó, nyelve gördülékeny és magyaros, iránya pedig, mely ostromozza a nők térfoglalását a hivatalokban, a gyógyászat, a jogszolgáltatás és egyéb téreken, helyes és igaz; vissza akarja ugyanis terelni a nőket az ő régi hivatáskörükbe, amely reájok nézve üdvösebb, nyugodalmasabb és célirányosabb is. *Horvát* első színpadi műve mutatja e műfaj kultiválására való rátermettségét, izlését és kiváló készültségét s joggal várható, hogy újabb, még sikerültebb „kalandokra“ is ráadja fejét. A közönség nem is fukarkodott az elismeréssel s volt taps minden felvonás után bőven. Tisztelői két hatalmas babérkoszorút nyújtottak át neki nyílt színen, ami zsidó tanító életében elég ritka jelenség. Jóleső örömmel számolunk be *Horvát* tagtársunk sikeréről s óhajtjuk, hogy a tanítás terén hasonló elismeréssel találkozzék W. G.

Új iskola Aradon. Az aradi hitközség új iskola-épületet építtetett, melyet március 26-án adtak át nagy ünnepélyességgel rendeltetésének. Az iskolaavatást megelőző közgyűlésen dr. *Nemes* Zsigmond orsz. képviselő, hitk. alelnök, ki a közgyűlést vezette, annak nevében köszönetet mondott ifj. végvári *Neumann* Adolfnak és *Neuman* Samunak, kik húsz-húszezer koronával járultak az iskola építési alapjához, továbbá végvári *Neumann* Adolfnak, ki a 8000 korona értékű berendezést ajándékozta. Az avató ünnepély programja a következő volt: 1. Ima. 2. *Deutsch* Bernát hitközségi elnök ünnepi beszéde. 3. végvári *Neumann* Adolf, az építési elnök átadta az új iskolaépületet a hitközségnek. 4. dr. *Rosenberg* Sándor főrabbi avatóbeszéde. 5. dr. *Somogyi* Gyula iskolaszéki elnök beszéde, 6. Hymnusz. Az új fiúiskola zárókövébe beillesztették a *Rosenberg* Lipót hitközségi főjegyző által szerkesztett emlékokmányt, mely a 73 év óta fenálló felekezeti iskola történetét foglalja magában.

Drágasági pótlék. A szentesi izr. hitközség felekezeti iskolája három tanítójának egyenkint 50—50 koronányi drágasági pótlékot szavazott meg.

Névmagyarosítás. *Feldmann* Samu szentesi tagtársunk nevét belügym. engedéllyel „*Földes*“-re magyarosította.

VEGYESEK.

Pollák Káim

Lapunk zártakor értesülünk, hogy egyesületünk egyik legrégebb tagja, *Pollák* Káim nyugd. székesfővárosi tanító március 29-én, hosszú súlyos betegség után, 71 éves korban elhunyt. A megboldogult, a régi érdemes tanítói gárdának egyik tipikus alakja, kitűnő hebreista volt. Mint a régi óbudai felekezeti

iskola tanítója, akkor került a főváros szolgálatába, mikor a főváros ezt az iskolát átvette. Életrajzát lapunk legközelebbi számában fogjuk közölni.

Zsilinszky Mihály, a vallás- és közoktatásügyi miniszterium nagyérdemű államtitkárja, e napokban fejezte be államtitkárságának tizedik évét, mely alkalomból Ő Felsége valóságos belső titkos tanácsossá nevezte ki. Méltóbb vezérét a hazai tanügynek ritkán érte e legmagasabb kitüntetés, mert *Zsilinszky* Mihály egy emberöltőn át fáradhatatlan munkássággal elévülhetetlen érdemeket szerzett a köznevelés és tanítás, a tudományos irodalom, az egyházi és politikai közszolgálat s főleg szellemi kulturánk nemzeti szellemben való vezetése körül. Felekezetünknek, felekezeti iskoláinknak és Egyesületünknek is jó barátja volt mindenkor, amiért egy régebbi közgyűlésünk tiszteletbeli taggá választotta. Jelen kitüntetése alkalmával központi választmányunk levélben üdvözölte a jubiláló államférfiut. *R.*

Vak fanatizmus. Egyik vidéki hitközségben működő tagtársunk egy rossz névetséggel írt pamfletet küldött be hozzánk, melyet *Fischer F.*, egy 28 éves fiatal rabbi küldött szét az ország. orth. rabbiaihoz és az orth. hitközségek előljáróságaihoz „a dévaványi rabbiságtól“ hivatalos jelzéssel, plane 83/1905 iktató számmal ellátva. E nevetséges förmedvényében a rabbi úr vak dühvel nekiment a tanítósnak, neolog és orthodox hitközségekben működőknek egyaránt, és minden képzelhető rosszat hirdet róluk. Nem kér egyebet a tisztelendő úr, mint hogy az orth. szabályzatnak a tanítókra vonatkozó szakaszát úgy változtassák meg, hogy a hitoktatókat a rabbi egyetlen szavára — még az egész iskolaszék ellenkező véleménye dacára is — rögtön el kelljen csapni! A felekezeti iskola tanítóira nézve pedig azt indítványozza, hogy fizetésük $\frac{1}{4}$ részét a hitoktatásért járó illetéknek deklarálják a hitközségek, melyet a rabbi egy szavára el lehessen vonni a sujtott tanítótól. Eközben pedig a tisztelendő úr olyan dolgokat mond a zsidó tanítókról, mintha e karban a becsületes, jó zsidó ember oly ritka volna, mint a fehér holló. Emellett ráér a rabbi úr művelt emberekhez nem illő módon nagyokat ütni az izr. tanítóképzőn és rabbiszeminariumon.

Megnyugtató dolog az egészben csak az, hogy tudunkkal sem a hitközségi előljáróságok, sem az orth. kongresszus nem hederítettek eddig a förmedvényre. Nem méltó az egész dolog arra, hogy az ember komolyan foglalkozzék vele; a vallási örjöngéssel határos e vak fanatizmus hőse inkább szájalomraméltó, pamfletje pedig a papirkosárba való. Még ezt a pár szót sem vesztegettük volna rá, ha külön nem figyelmeztettek volna bennünket a dologra.

Ünnepeltetés. Dr. *Pfeiffer Fülöp*, a győri hitk. érdemes elnöke, az ottani orvosi karnak legkiválóbb tagja, egyesületünknek tiszteletbeli és pártoló tagja, a zsidó tanítósnak áldozatrakész lelkes barátja e napokban ünnepelte születésének 60-ik évfordulóját. Tisztelői és barátjai vallásfelekezet nélkül százával üdvözölték őt ez alkalomból; testületileg tisztelgett nála e napon a hitközségi előljáróság, a felekezeti iskola tanítótestülete és a hitközség jótékony intézményeinek és egyesületeinek vezetőségei. A győri ének- és zene-egylet, melynek dr. *Pfeiffer* alelnöke, testületileg és lampionos menetben jelent meg lakása előtt és szerenáddal juttatta kifejezésre üdvözlését.

Siketnéma növendékek felvétele. Az *izraelita siketnémák országos intézete* azon növendékei, kik a jelen iskolaév végével hat évi kiképeztetési idejüket befejezték, kilépnek az intézetből. A kilépők közt vannak olyanok, kiknek eltartási költségét a szülők viselték, de olyanok is, kik az intézeti alap, vagy másféle alapítvány költségén tartattak el. A jövő iskolaévre megüresedik és ismét betöltés alá kerül úgy az országos izr. iskola-alap részéről, mint az intézeti alap részéről több ingyenes alapítványi hely. Ezeket kivül betöltetik a Wahrman Mór-féle ingyenes alapítványi hely, továbbá több kedvezményes hely, melyekért a díjat a szülők vagyoni viszonyai szerint állapítják meg. Az országos izraelita iskola-alap helyeiért a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz kell folyamodni, a többi alapítványi helyet az intézet előljárósága tölti be és ezek elnyerése végett az igazgatósághoz nyújtandók be a folyamodványok. A felvételről az előljáróság május hónap második felében határoz és az új növendékeket szeptember elsején veszik át.

Közlésre beküldetett: Az Orsz. Izr. Tanítóképző Volt Iskolatársainak Egyesülete március hó 15-én tartotta III. választmányi ülését. Az elnöki, titkári és pénztárosi jelentésekből a következő örvendetes adatok tűntek ki. Az egyesületnek 150 tagja van és pedig: 15 pártoló, egy alapító, 5 kül- és 129 rendes tagja. A tiszta vagyon

461 korona, elhelyezve a Pesti Kereskedelmi Bank Lipótvárosi Fiókosztályában. Az Egyesület működése a következőkből látszik: 20 képezdész az év végéig havi 4 kor. segélyt kap, 3 növendék 6—6 koronát és egy 10 koronát kapott gyors segélyképen. A titkár eddig 11 leckét közvetített szegény kép. tanulóknak.

Az alapszabályok még nem érkeztek vissza a Belügyminiszteriumtól. A választmány egyhangulag elfogadta azon indítványt, hogy minden erejével iparkodik megvetni alapját egy internatus létesítésének.

A választmányi ülés után társas vacsora volt, melyben körülbelül 50-en vettek részt. Vidám hangulatban telt az este és a „Volt Iskolatársak“ a baráti és kartársi szeretet fokozott érzelmeivel és az Egyesület jövőjébe vetett hittel távoztak el.

Az Egyesület ez uton is kéri a vidéki kartársak csatlakozását és a 2 korona évi tagsági díjnak *Erős Jenő* pénztároshoz (VI. Dálnok-utca 10.) való szíves beküldését.

Hymen. Március 5-én vezette oltárhoz fiatal tagtársunk, *Halász Imre* székesfővárosi tanító, egyesületünk érdemes titkárának, *Hajnal Jakabnak* bájos leányát, *Annát*. Az esküvőn, mely a dohány-utcai templomban folyt le, jelen voltak fővárosi tagtársaink majdnem valamennyien, a vőlegény közelebbi kartársai, iskolatársai és a családnak számtalan barátja és tisztelője. A diszes közönség teljesen megtöltötte a templomot és figyelemmel hallgatta főtisztelendő dr. *Kohn Sámuel* főrabbi gyönyörű beszédét, mellyel a fiatal párt eskette. Egyesületünk választmánya, úgyszintén a pesti izr. hitközség fiúiskolájának tantestülete az esküvő után külön tisztelgett a tulhordog örömapánál, hogy baráti üdvözlőket tolmácsolják. Derék titkárunk közkedveltségét bizonyítja, hogy az esküvő napján kétszáznál több üdvözlő levél és sürgöny érkezett tanítóktól, de nagyrészt tantestületektől is. Ismételten üdvözljük e helyen is a fiatal párt és az örömszülőket.

Kérelem. A soproni izr. nőegylet zsidó menedékházat akar építtetni és berendezni. Ezért igen óhajtanák más, hasonló célt szolgáló intézmények alapszabályait vagy házszabályait megismerni. Igen-igen kérem tehát azokat a kartársakat, kiknek működési helyein *menedékháza, aggokháza, szeretetház* stb. (izr.) van, hogy azoknak alapszabályait címemre megküldeni és a fentemlített emberbaráti munkában ezzel résztvenni sziveskedjenek. Viszontszolgálatra bármikor kész vagyok. Sopron 1905. március 22-én. *Biró Samu*, igazgató-tanító.

„Egy választás Magyarországon.“ *Mikszáth* Kálmánnak ez a pompás humoru politikai szatirája most épen alkalomszerű időben lát napvilágot a „Magyar Könyvtár“-ban, mely a nagy elbeszélőnek legszebb munkáit egymásután sorozza be olcsó füzetek közé. A vidék választási mozgalmainak képét kacagtató jókedvvel rajzolja meg e művében Mikszáth, melynek ára e kiadásban csak 90 fillér. — A Magyar Könyvtár e havi sorozatának másik munkája is aktuális: *Sardounak* azt a nagyhatású, mesteri drámáját adja, „A boszorkány“-t, mely mostanában került színre a Nemzeti Színházban, s amely — az inkvizíció borzalmainak fényes rajzával — olvasmány-nak is rendkívül izgató. Kettős füzet és ára 60 fillér. A „Magyar Könyvtár“ e munkákkal immár a 413. számhoz jutott el, melyeknek teljes jegyzéke kapható minden könyvkereskedésben, valamint a kiadónál: Lampel-féle könyvkereskedésben Budapest, *Andrássy-út 21.*

Uj, javított kiadás.

Füredi Ignác Számtani példatár, átnézte Bárd Rezső

az elemi iskola II. oszt. számára, VII. kiadás	} min. eng. 1891.	10 fillér	—,40
az elemi iskola III. oszt. számára, VII. kiadás		85.824	—,40
az elemi iskola IV. oszt. számára, V. kiadás		1891.	.40
az elemi iskola V. és VI. oszt. számára, III. átdolg. kiadás			—,64

ministeri engedélyezé folyamatban.

Kapható a kiadónál:

Ifj. Nagel Ottó könyvkereskedő, VIII. Múzeum-körut 2. sz.

és minden más könyvkereskedésben.

Bevezetés oeljából a kiadó mutatópéldányokkal szívesen szolgál.

KÖZGAZDASÁG.

A Magyar Jelzálog Hitelbank március 31-én tartotta 36-ik rendes évi közgyűlését madarasi *Beck* Nándor udvari tanácsos elnöklésével. A jegyzőkönyv vezetésére *Neumann* Miksa dr. vezértitkár kijelölése után előterjesztették az igazgatóságnak a nyereség-felosztásra vonatkozó javaslatát, mely szerint 6.906.061 korona 67 fillér rendelkezésre álló tiszta nyereségből az alapszabályok értelmében kötelező 5 százalékos kamatoztatásra 20,000,000 aranyforinttal befizetett alaptőke után 1,000,000 forint aranyban 2,500,000 frank a 95.30 korona 2,382,500 korona. Marad 4,523,561 korona 67 fillér. A föntebbi 803,622 korona 29 fillér áthozott nyereség levonása után fönmaradó 3,719,939 korona 38 fillér összegből az igazgatóság részére jutalékkul tíz százalék: 371,993 korona 93 fillér fordítottassék és a fönmaradt 4,151,567 korona 74 fillér összegből 5.4 százalékos 20,000,000 aranyforint után = 1,080,000 forint aranyban 2,700,00 frank a 95.30 korona még kiosztassék 2,573,100 korona. Marad 1,578,467 korona 74 fillér. Az 1904. évi osztalék e szerint 10.4 százaléknak felel meg aranyban. Elhatározta továbbá a közgyűlés, hogy a 200,000 darab teljesen befizetett részvény után egyenkint 26 franknyi osztalék a július elsején esedékes VII. számú szelvény beszolgáltatása ellenében és már április hónap elsején kifizettessék. Ezután megválasztották egyhangulag a felügyelő-bizottságba *Sarbo* Vilmos, *Bamberger* Béla dr., *Matuska* István, *Széchenyi* Aladár gróf, *Hevessy-Bisit*z Lajos és *Korniss* Károly gróf (póttag). Végül *Szende* Lajos részvényes indítványára a közgyűlés madarasi *Beck* Nándor elnöknek, az igazgatóságnak és a felügyelő-bizottságnak, valamint a tisztikarnak jegyzőkönyvi köszönetet szavazott, amit az elnök szíves szavakban megköszönvén, a közgyűlés véget ért.

Az Első Leánykiházasító Egyesület m. sz. rendes közgyűlése e hónap 30-án volt. Az intézet elnöke, *Schwarz* Ármin, az ülést megnyitván, kegyeletes szavakkal emlékezett meg a röviddel ezelőtt elhunyt *Kohn* Károly alelnök személyéről, s aztán gyöngékedése folytán az elnöki tisztet *Wittmann* Mór dr. alelnökre ruházta át.

Az előterjesztett igazgatósági jelentés és mérleg, melyből kitűnik, hogy az intézet az 1904. évben is örvendetesen gyarapodott és hogy 1,028.053 korona 94 fillér biztosított tőke kifizetése ellenére a tartalékok 11,519.464 korona 26 fillérre emelkedtek a múlt év 10,520.392 kor. 67 fillérjével szemben; továbbá hogy a kezelési fölöslegből, 172.618 kor. 36 fill.-ből az alapszabályszerű javadalmazások levonása után a biztosított tőkék fölemelésére szánt alaphoz 86.309 kor. 18 fill., a külön tartalékhoz 34.523 kor. 67 fill. és hiv. nyugdíjalaphoz 5000 korona csatoltatott: néhány tag hozzászólása után tudomásul vétetett és a fölmentés megadatott. *Bácskai* Albert dr. és *Kalmár* Sándor szöv. tagok ama támadásokra vonatkozólag, melyek az elmúlt esztendőben röpiratokban és hírlapi cikkekben az intézet ellen fölhozattak, több írásbeli kérdést intéztek a társulat igazgatóságához. *Wittmann* Mór dr. elnök a legbehatóbb és legtüzetesebb módon válaszolt e kérdésekre, még pedig az eddigi közgyűlések által jóváhagyott mérlegek és igazgatósági jelentések nyomán, bebizonyítva azt, hogy mind e támadások részben félreértéseken, részben pedig rosszindulaton alapszanak. A felügyelő-bizottság elnöke, *Alexander* Bernát dr. a felügyelő-bizottság nevében kijelenti, hogy épen tekintettel e támadásokra, kötelességüknek tartják, hogy újból való megválasztatásuk esetére, e tisztségükön megmaradjanak. Az elnök *Wittmann* Mór dr. válaszára egyhangulag tudomásul vétetik és *Grósz* Sándor dr. és *Dósa* Kálmán szöv. tagok indítványára az igazgatóságnak, *Schwarz* Ármin elnöknek, *Kohn* Arnold vezérigazgatónak, a felügyelő bizottságnak, a választmányának és a hivatalnoki karnak köszönetet, bizalmat és elismerést szavazott a közgyűlés.

A Triesti Általános Biztosító Társaság (Assicurazioni Generali) f. é. március hó 18-án tartott 73-ik közgyűlésén terjesztettek be az 1904. évi mérlegek. Az előttünk fekvő jelentésből látjuk, hogy az 1904. december 31-én érvényben volt életbiztosítási tőkeösszegek 710.811,866 korona és 28 fillért tettek ki és az év folyamán bevett díjak 32.134,119 korona és 97 fillérre

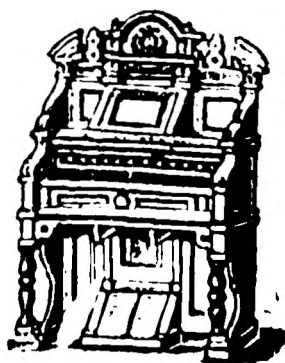
rúgtak. Az életbiztosítási osztály díjtartaléka 16.145,171 korona 85 fillérrel 190.337,407 korona 01 fillérre emelkedett. A tűzbiztosítási ágban, beleértve a betöréses-lopás elleni és tükrüvegbiztosítást, a díjbevétel 13,630,502,710 kor. biztosítási összeg után 22.391,739 korona 95 fillér volt, miből 8.722,170 kor. 40 fillér viszontbiztosításra fordított úgy, hogy a tiszta díjbevétel 13,669,569 korona 55 fillérre rúgott, mely összegből 9.447,372 korona 69 fillér mint díjtartalék minden tehertől menten a jövő évre vitetett át. A jövő években esedékessé váló díjkötelezvények összege 90.301,649 korona 69 fillér. A szállítmánybiztosítási ágban a díjbevétel kitett 3.646,057 korona 20 fillért, mely a viszontbiztosítások levonása után 1.547,460 korona 56 fillére rúgott. Károkért a társaság 1904-ben 29.008,350 korona 42 fillért folyósított. Ehhez hozzáadva az előbbi években teljesített kárfizetéseket, a társaság alapítása óta károk fejében 797.690,516 korona és 38 fillérnyi igen tekintélyes összeget fizetett ki. A nyereségtartalékok közül, melyek összesen 25.851,064 korona 11 fillérre rúgnak, különösen kiemelendők az alapszabály szerinti nyereségtartalék, mely 5.250,000 koronát tesz ki. az értékpapírok árfolyam-ingadozására alakított tartalék, mely a 3.729,624 korona 17 fillér külön tartalékkal együtt 18.699,889 korona 05 fillérre emelkedett, továbbá felemlítendő a 160,000 koronára rúgó kétes követelések tartaléka és az 590,587 korona 53 fillérnyi ingatlan tartalék. Ezekon kívül fennáll még egy 1.150,587 korona 53 fillért kitevő tartalék, melynek az a rendeltetése, hogy az életbiztosítási osztályban a kamatláb esetleges esökkenését kiegyenlítse. A társaság összes tartalékjai és alapjai, melyek elsőrangú értékekben vannak elhelyezve, az idei átutalások folytán 227.329,923 korona 25 fillérről 247.497,914 korona 42 fillérre emelkedtek, melyek következőképen vannak elhelyezve 1. Ingatlanok és jelzálog követelések 38.468,591 korona 65 fillér. 2. Életbiztosítási kötvényekre adott kölcsönök 20.002,699 korona 07 fillér. 3. Letéteményezett értékpapírokra adott kölcsönök 750,570 korona 92 fillér. 4. Értékpapírok 172.857,054 korona 11 fillér. 5. Tárcsa váltók 946,236 korona 23 fillér. 6. A részvényesek biztosított adóslevelei 7.350,000 korona. 7. Bankoknál levő rendelkezésre álló követelések, készpénz és az intézet követelései, a hitelezők követeléseinek levonásával 7.122,762 korona 44 fillér. Összesen 247.497,914 korona 42 fillér. Ezen értékekből 515 millió korona magyar értékekre esik.

Első Leánykiházasítási Egylet m. sz. Gyermekek- és életbiztosító-intézet Budapesten VI. Teréz-körút 40-42. Alapított 1863. évben. Folyó év február havában 1.146,100 K értékű biztosítási ajánlat nyújtatott be és 902.500 K értékű új biztosítási kötvény állított ki. Biztosított összegek fejében 71.152 K 12 fillér fizettetett ki. 1905. január 1-től február 28-áig bezárólag 2.179,900 K értékű biztosítási ajánlatot nyújtottak be és 1,819.300 K értékű új biztosítási kötvényt állítottak ki. Biztosított összegek fejében 126.689 K 13 fillért fizettek.

A Kalapkirály

3, 4, 5 koronás különlegességekben
speciálista.

Kossuth Lajos-utca végén, Eskü-ut (Klotild-pal.)

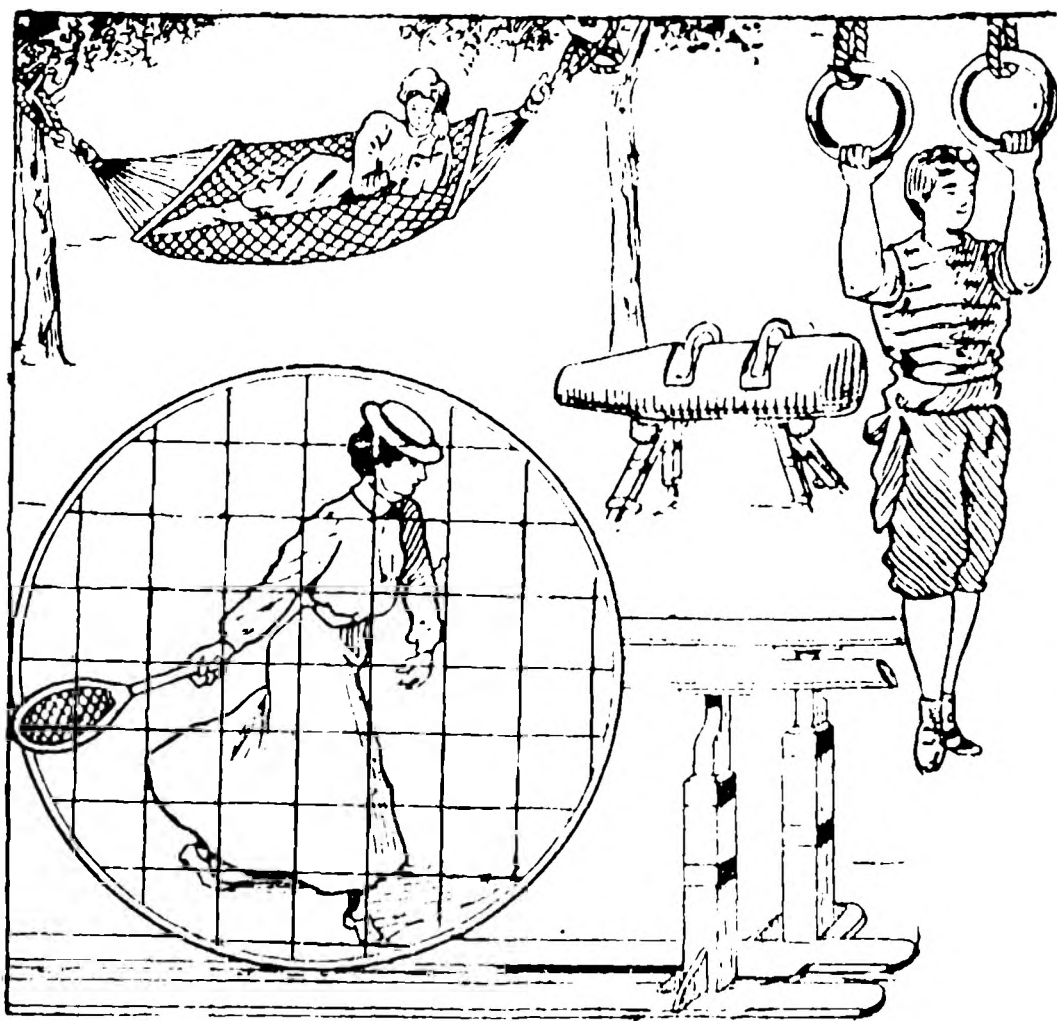
HARMÓNIUMOK

mindkét rendszer szerint a
legolcsóbban szállít:

PAJKR REZSŐ ÉS TÁRSA

Budapest, VIII. József-körút 15. szám.

Árjegyzék ingyen és bérmentve. Tanerőknek külön százalékengedmény.

Alapított 1878.

Telefon: 15-56.

TORNAESZKÖZ

Tennis-játék, függágy, háló, tekejáték, zsák-, ponyva- és fehér kender kötél, legolcsóbb megbízható beszerzési forrása

SEFFER ANTAL

sporteszközök és kötélgyártó telepe.

Budapest, IV. Károly-utca, boltsz. 12.

(Központi városház épülete.)

Képes árjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve.

Pártoljuk a honi ipart!!

Az igaz magyar gazdasszony nem küldi már ruháit külföldre tisztítás és festés végett, mert

Beierl József

műfestő és vegytisztító

Budapest, VI. Király-utca 8.

az udvarban

a legjutányosabban és legpontosabban vegytisztít és fest bármilyen uri és női szövet-, selyem-, bársony- és csipke-ruhát. **Csipke- és szövetfüggönyök tisztítása.** — Vidéki megrendelések gyorsan, pontosan és jutányosan eszközöltetnek.

Füzlet:

Budapest, VI. Király-utca 8.

az udvarban.

Gyűjtőtelep:

Budapest, VI. Múzeum-körut 31.

Ujpest, Kemény Gusztáv-utca.

Ajánlható cégek.

Weisz Salamon Budapest, Népszínház-utca 25. Ajánlja nagy raktárát üveg, porcellán és lámpa árukban. Épületüveges. Képrámák nagy választékban.

Müller Testvérek, Budapest. Vegyészeti gyár. Tinta, tus és aquarell-festék gyártmányai a legjobbak.

Weisz Sándor Budapest, Ferenciek-bazára 19. Jutányos áron készít elegáns szabásu uri ruhákat. Angol és francia ruhaszövet raktár.

Dadogást és minden beszédhibát kezesség mellett a legegyszerűbb és legujabb mód szerint sikeresen gyógyít

SOLT LAJOS Budapest, VII., Erzsébet-körut 29.

Orvosi felügyelet személyes vezetésem alatt.

HORÁNSZKY JÁNOS

állat-präparator és tanszerkészítő

Budapest, Kossuth Lajos-utca 16.

Állatok, madarak tömése, valamint iskolák részére mindenféle állat, madár, növény és minden präparatori tanszerek nagy raktáramból legolcsóbban kaphatók.

Budapestre utazók figyelmébe!

Ki akar jól rágni?

Tanárok, tanítók és tanítónők kedvezményben részesülnek.

Lion 1894. I-ső díj

Kittüntetve Grand Prix.

FOGAK 2 frttól és teljes fogsorokat rágásra beilleszt 24 óra alatt jótállással a gyökér eltávolítása nélkül. Eltört és nem jól illő fogsorok javítása 2 óra alatt 1 frttól. Amerikai fogműteremtulajdonos **KOVÁCS I.,** Gr. Hadik-palota Károly-körut 9. II. em. 8. — Található reggeli 9-től d. u. 6-ig. Vasárnap és ünnepnapokon is.

ELSŐ MAGYAR ACÉLIRÓTOLL-, TOLLSZÁR- ÉS INDIGÓ MÁSOLÓ PAPIRGYÁR **SCHULER JÓZSEF, BUDAPEST**

Gyár: X. Gyömrői-út 61. — Iroda: VI. Dálnok-utca 26.

Gyártmányai: Acéllirótollak, tollszárak, iratkapcsok, rajzszegek; indigo- és színes másolópapírosok, fényérzékeny másolópapírosok pozitív és negatív eljáráshoz, rajzmásolópapírosok, olajlapok, cerosin- és viaszpapírosok.